

Opdrachtgever

SVB

Opdrachtnemer

SVB / Hasse Vleeming en Lambrecht
van Eekelen

Onderzoek

November 01, 2011

Startdatum – 1 januari 2011

Einddatum – 1 november 2011

Categorie

Maatschappelijke en demografische
ontwikkelingen

Wensen en verwachtingen over de verzorgingsstaat

Doel en vraagstelling

Dit onderzoek inventariseert de door de burgers ervaren en gewenste solidariteit tussen generaties in de volksverzekeringen. Dit gebeurt door het uitvoeren van een enquête in een representatieve steekproef onder de Nederlandse bevolking. In de enquête wordt zowel ingegaan op de solidariteit in de volksverzekeringen die men ervaart, als die men verwacht. Daarbij zal ook ruimte zijn voor de vraag naar de verwachting die men heeft over toekomstige ontwikkelingen in de solidariteit in de volksverzekeringen. Gaat de verwachte ontwikkeling in de richting van de gewenste of juist niet?

Conclusie

Nederlanders willen de sociale zekerheid ongewijzigd houden maar wennen langzaam aan veranderingen. Nog steeds, vinden Nederlanders, moeten de sterkste schouders de zwaarste lasten dragen, maar steeds vaker geldt het principe 'voor wat hoort wat'. In dit rapport hebben we een enquête uit 2006 naar de wensen over de verzorgingsstaat herhaald en aangevuld met vragen naar verwachtingen over de toekomst van de verzorgingsstaat. In 2011 willen de meeste Nederlanders zowel de uitgaven aan sociale zekerheid als de hoogte van de uitkeringen gelijk houden. Nederlanders wensen wel een minder ruime verzorgingsstaat dan ze in 2006 wensten. En qua verwachtingen: Nederlanders verwachten dat de verzorgingsstaat minder ruim wordt dan zij wensen. Dit betekent dat de steun voor de verzorgingsstaat weliswaar afneemt, maar nog steeds groot is.

Link naar bestand

<http://www.onderzoekwerkeninkomen.nl/rapporten/6m1q8zho>

onderzoeksrapport

Wensen en verwachtingen over de verzorgingsstaat

onderzoeksrapport

Wensen en verwachtingen over de verzorgingsstaat

auteurs: Hasse Vleeming en Lambrecht van Eekelen

INHOUD

Samenvatting	4
1. Inleiding	5
2. Steun voor de verzorgingsstaat.....	6
3. Steun voor verschillende groepen in de samenleving.....	7
4. Steun voor de AOW	9
5. Steun voor de AWBZ	11
6. Steun voor andere regelingen	12
7. Conclusies.....	13
Bijlagen	15
1. Steun voor de verzorgingsstaat.....	15
2. Steun voor verschillende groepen in de samenleving.....	21
3. Steun voor de AOW	34
4. Steun voor de AWBZ.....	44
5. Steun voor andere regelingen.....	46
Bibliografie	48

SAMENVATTING

Nederlanders willen de sociale zekerheid ongewijzigd houden maar wennen langzaam aan veranderingen. Nog steeds, vinden Nederlanders, moeten de sterkste schouders de zwaarste lasten dragen, maar steeds vaker geldt het principe 'voor wat hoort wat'. In dit rapport hebben we een enquête uit 2006 naar de wensen over de verzorgingsstaat te herhaald en aangevuld met vragen naar verwachtingen over de toekomst van de verzorgingsstaat. In 2011 willen de meeste Nederlanders zowel de uitgaven aan sociale zekerheid als de hoogte van de uitkeringen gelijk houden. Nederlanders wensen wel een minder ruime verzorgingsstaat dan ze in 2006 wensten. En qua verwachtingen: Nederlanders verwachten dat de verzorgingsstaat minder ruim wordt dan zij wensen. Dit betekent dat de steun voor de verzorgingsstaat weliswaar afneemt, maar nog steeds groot is.

1 INLEIDING

Moeten belastingbetalers doorgaan met het steunen van uitkeringsontvangers? Of wordt de verzorgingsstaat te duur door vergrijzing en economische problemen? In dit onderzoek analyseren we de steun van de Nederlandse bevolking voor de verzorgingsstaat. De verzorgingsstaat is nauw verbonden met solidariteit, dus met de vraag of, en zo ja in welke mate, burgers willen bijdragen aan uitkeringsregelingen. Motieven om bij te dragen kunnen affectie, morele verplichting en een welbegrepen eigenbelang zijn.¹

Om de steun van de Nederlandse bevolking voor de verzorgingsstaat te meten, heeft TNS-Nipo in opdracht van de SVB een enquête laten afnemen onder 2.901 Nederlanders. 2.207² geënquêteerden hebben gereageerd op onze vragen over onder andere:

- > de uitgaven aan sociale zekerheid;
- > de steun aan bepaalde groepen uitkeringsontvangers;
- > maatregelen bij een aantal sociale zekerheidswetten (zoals de AOW).

Een groot deel van de vragen komt uit een enquête die de Erasmus Universiteit Rotterdam heeft laten afnemen in 2006³. Tussen 2006 en 2011 is er sprake geweest van economisch turbulente tijden, waardoor de arbeidsmarktsituatie sterk veranderd is. Ook de overheidsfinanciën zijn sterk gewijzigd. Dit leidde tot een hevige discussie over de houdbaarheid van de verzorgingsstaat. Een groot deel van die discussie gaat over de houdbaarheid van de AOW en aanvullende pensioenen en de vraag of de solidariteit tussen generaties hierdoor onder druk komt te staan.

Ons onderzoek wil aan deze discussie bijdragen door de antwoorden uit de enquête van 2006 te vergelijken met de antwoorden op de enquête van 2011. Daarnaast hebben we in de vragenlijst van 2011 bij een aantal vragen zowel naar de wensen als naar de verwachtingen over tien jaar geïnformeerd, bijvoorbeeld in relatie tot de hoogte van de uitkeringen en de steun voor verschillende groepen in de samenleving.

Hoofdstuk 2 gaat over de steun aan de verzorgingsstaat in het algemeen. Hoofdstuk 3 behandelt de gewenste en verwachte steun voor verschillende groepen in de samenleving. De hoofdstukken daarna bespreken de steun aan verschillende sociale zekerheidswetten: hoofdstuk 4 gaat over de AOW, hoofdstuk 5 over de AWBZ en hoofdstuk 6 bespreekt de Anw en AKW. In hoofdstuk 7 trekken we conclusies. In de bijlagen staat per hoofdstuk een verdere verdieping.

1 Zie voor een verdere uitwerking van het begrip solidariteit: (Sol-Bronk & Voorneveld, 2011)

2 De enquête is uitgevoerd via internet (Computer Assisted Web Interview-methode). TNS-Nipo heeft hiervoor een steekproef van 2901 personen getrokken uit hun database met 223.000 actieve panelleden. De netto respons was 2207 (76,1%).

3 Deze enquête is toen gebruikt in: (Achterberg, Veen, & Raven, 2010)

2 STEUN VOOR DE VERZORGINGSSTAAT

De steun voor de verzorgingsstaat blijft in 2011 groot, maar is minder groot dan in 2006. Als mensen wordt gevraagd wat ze op landelijk (macro) niveau willen met de uitgaven aan sociale zekerheid, dan willen de meeste Nederlanders dat de uitgaven (zowel belastingen als premies)⁴ gelijk blijven. Ze verwachten echter massaal dat de sociale zekerheid over tien jaar duurder wordt. Er is geen duidelijk verband tussen de wensen en verwachtingen; als mensen bijvoorbeeld verwachten dat de uitgaven aan sociale zekerheid zullen stijgen, betekent dat niet dat ze ook vaker willen dat de belastingen en premies stijgen. Als er op persoonlijk (micro) niveau naar de hoogte van verschillende uitkeringen wordt gevraagd dan wil ongeveer de helft van de Nederlanders (de koopkracht van de) uitkeringen gelijk houden. Maar op dit punt verwachten de meeste Nederlanders echter dat je over tien jaar minder kunt kopen van je uitkering dan in 2011. Als mensen *willen* dat uitkeringen hoger worden, *verwachten* ze ook iets vaker dat uitkeringen hoger zijn. Dit positieve verband is alleen niet zo sterk.

Er is naar de hoogte van negen verschillende uitkeringen gevraagd. Er is een licht positief verband: als mensen de ene uitkering hoger willen hebben, willen ze vaak andere uitkeringen ook hoger hebben. Het sterkste verband is er tussen de bijstandsuitkering en minimumuitkeringen. Het zwakste verband is er tussen de AOW en AKW. De AKW en studiefinanciering (dus regelingen voor jongeren) hebben sowieso een relatief zwak verband met andere uitkeringen.

Ten opzichte van 2006 zijn de wensen over de verzorgingsstaat naar beneden bijgesteld. Meer mensen willen de uitgaven aan sociale zekerheid bij bijna alle uitkeringen verlagen en minder mensen willen de uitgaven verhogen, al wil ook in 2011 het grootste gedeelte van de bevolking de uitgaven gelijk houden. De verwachte omvang van de verzorgingsstaat over tien jaar is kleiner dan de gewenste omvang.

Mensen met hogere inkomens willen vaker de uitgaven aan sociale zekerheid gelijk houden en iets minder vaak de uitgaven verhogen. Ouderen (boven vijftig jaar) willen meer uitgeven aan sociale zekerheid dan jongeren. In 2006 was dit beeld hetzelfde. Net als in 2006 zijn de meeste Nederlanders nog steeds voor inkomensafhankelijke belastingen en premies ook als de uitkering voor iedereen even hoog is. Jongeren (onder 35 jaar) zijn iets vaker tegen dit systeem, maar ook onder hen is een meerderheid voor. Dit was ook in 2006 al zo.

De conclusie is dus dat er nog steeds veel steun is voor de huidige verzorgingsstaat; de meeste mensen willen alles houden zo als het is. De steun is minder dan in 2006 en de verwachtingen voor over tien jaar zijn nog lager.

4 Bij deze vraag zijn zowel uitgaven aan sociale zekerheid als belastingen en premies genoemd. Als mensen er dus voor kozen om de uitgaven aan sociale zekerheid gelijk te houden, kozen ze daarmee ook om de belastingen en premies gelijk te houden.

3. STEUN VOOR VERSCHILLENDE GROEPEN IN DE SAMENLEVING

Van Oorschot⁵ onderscheidt verschillende factoren waarom mensen wensen dat iemand recht heeft op een uitkering:

- > iemand is buiten eigen schuld behoeftig;
- > iemand behoort tot 'ons soort mensen';
- > iemand heeft in het verleden bijgedragen aan de maatschappij, of zal in de toekomst bijdragen aan maatschappij;
- > iemand heeft grote behoeftigheid.

In onderzoek van de Erasmus Universiteit⁶ kwamen deze categorieën terug, afgezet tegen hun antipode. Dus: groepen in de samenleving die wel/niet eigen schuld dragen aan behoeftigheid, die wel/niet tot ons soort mensen behoren, die wel/niet een bijdrage aan de maatschappij leveren en mensen die wel/niet blijken gaven van grote behoeftigheid. Steeds bleken deze tegengestelde groepen anders beoordeeld te worden. De volgende groepen waren te onderscheiden:

- > modale Nederlanders: mensen die de meeste mensen kennen uit hun directe omgeving;
- > zieken en zwakkeren: mensen die, buiten hun schuld om, behoefte hebben aan steun;
- > sterke mensen: mensen die geen uitgesproken behoefte hebben aan financiële steun van de overheid, omdat ze gezond zijn of een sterke positie op de arbeidsmarkt hebben;
- > afwijkende mensen: mensen waarmee de doorsnee Nederlander zich niet zo snel mee identificeert. Dit zijn zowel buitenlanders, als mensen die door eigen gedrag financieel afhankelijk zijn;
- > kansarme mensen: mensen die structureel (lage opleiding of werkloosheid) of tijdelijk (weinig werkervaring) weinig kansen hebben op de arbeidsmarkt.

Voor vrijwel al deze groepen wensen Nederlanders in 2011 minder steun dan in 2006 en verwachten mensen dat over tien jaar de steun nog minder is dan ze nu wensen. Bij mensen die lang gewerkt hebben en mensen die nu een baan hebben blijft de steun vrijwel gelijk en bij zieken en mensen met een zwakke gezondheid is de daling beperkt. Mensen die veel overheidssteun wensen voor een groep, verwachten vaak ook dat de overheid deze groep over tien jaar zal steunen.

Bij een aantal groepen is een belangrijke minderheid met een afwijkend standpunt:

- > sommige mensen wensen veel overheidssteun voor zieken, zwakkeren en voor structureel kansarme mensen, terwijl zij verwachten dat de overheid deze groepen over tien jaar weinig zal steunen. Vooral ouderen die nog niet met pensioen zijn, zelfstandigen en mensen die ongezond zijn, horen bij deze groep⁷;

5 <http://arno.uvt.nl/show.cgi?fid=67136> (Oorschot, 1997, p. 29); (Oorschot & Jeene, 2011)

6 (Achterberg, Veen, & Raven, 2010, pp. 97, 98)

7 45 procent geeft een rapportcijfers van zes of hoger voor solidariteit met zieken en zwakkeren en verwacht dat ze over 10 jaar geen recht op een uitkering hebben. Voor kansarmen op de arbeidsmarkt geldt dit voor 30 procent.

> sommige mensen wensen weinig overheidssteun voor mensen die door eigen gedrag financieel afhankelijk zijn, terwijl ze verwachten dat de overheid deze groepen over tien jaar veel zal steunen. Vooral jongeren, gezonde mensen en lager opgeleiden verwachten dat⁸;

Er zit een cesuur rond 50 jaar: 50-minners willen overheidssteun voor jongeren en 50-plussers willen overheidssteun voor ouderen, zieken en arbeidsongeschikten. In 2006 wilden 65-plussers minder overheidssteun voor de werkende generaties. Deze verschillen zien we nu alleen nog terug bij de arbeidsongeschiktheid. Bij de overige groepen zijn de leeftijdsverschillen in de steun voor jongeren en ouderen kleiner geworden. Dit impliceert een toename in de solidariteit tussen generaties.

8 20 procent geeft een rapportcijfer van een 6 of hoger voor de stelling dat mensen die ten door eigen gedrag arbeidsongeschikt zijn geworden, of die niet willen werken geen recht op een uitkering hebben. Ze verwachten wel dat deze groep over tien jaar wel recht op een uitkering heeft.

4 STEUN VOOR DE AOW

Mensen willen de AOW-leeftijd verhogen om de AOW betaalbaar te houden. Tegelijkertijd wil het overgrote deel van de beroepsbevolking, net als in 2006, met 65 jaar stoppen met werken. De AOW-leeftijd mag dus omhoog, zolang dat maar niet voor onze eigen AOW-leeftijd geldt.

Waar in 2006 een ruime meerderheid van de mensen in alle leeftijdscohorten nog dacht met 65 jaar of eerder te kunnen stoppen, denken in 2011 vooral jongere cohorten langer te moeten doorwerken. Het overgrote deel van de Nederlandse bevolking, in alle leeftijdscohorten, wil echter nog steeds met 65 jaar of eerder stoppen met werken. Er is wel een licht positief verband tussen willen en kunnen stoppen met werken; als mensen later kunnen stoppen met werken willen ze ook wel iets later stoppen met werken. Als de leeftijd waarop mensen later denken te kunnen stoppen hoger is, is het verschil tussen de gewenste en verwachte pensioenleeftijd groter. Waar 40 procent van de mensen voor verhoging van de AOW-leeftijd is, willen ze zelf dus meestal niet langer doorwerken (of in ieder geval niet zo lang als ze denken dat ze moeten doorwerken). Ten opzichte van 2006 zijn méér mensen voor een korting op de AOW als mensen eerder stoppen met werken. Er zijn in 2011 iets meer mensen voor dan tegen.

Mensen die na hun 65e willen stoppen met werken, willen vaker dat de AOW-leeftijd verhoogd wordt dan mensen die op of voor hun 65e willen stoppen. Ook mensen die nu al gepensioneerd zijn, willen relatief vaak de AOW-leeftijd verhogen. Maar ook van de mensen die nu nog werken en die op of voor hun 65^e wil stoppen, is bijna 30 procent voor het verhogen van de AOW-leeftijd.

Mensen die geboren zijn tussen 1955-1958, ontvangen volgens het nieuwe pensioenakkoord⁹ over de verhoging van de AOW-leeftijd, vanaf 66 jaar AOW. Bijna 30% van deze groep verwacht dan te stoppen met werken, bijna 60% verwacht eerder te stoppen en ruim 10% verwacht later te stoppen.

Mensen die geboren zijn tussen 1959-1972 ontvangen waarschijnlijk vanaf 67 jaar AOW. Ruim 40% van deze groep verwacht dan te stoppen met werken, bijna 50% verwacht eerder te stoppen en ruim 10% verwacht later te stoppen.

Als de levensverwachting stijgt zoals het CBS verwacht, ontvangen mensen die vanaf 1973 zijn geboren AOW vanaf 68 jaar. Nog geen 5% van deze groep verwacht met 68 jaar te stoppen met werken. Bijna 80% verwacht eerder te stoppen en ruim 15% verwacht later te stoppen.

Mensen willen minder vaak dan in 2006 de AOW-premie verhogen en vaker de AOW-leeftijd verhogen (40% van de mensen is nu voor verhoging van de leeftijd, 38,6% tegen).

Een grote meerderheid van de bevolking is tegen verlaging van de AOW en ook grote meerderheid wil niet dat ook ouderen AOW-premie gaan betalen.¹⁰ Er lijkt dus nog veel weerstand te bestaan tegen maatregelen ten koste van (huidige) ouderen. Mensen met hogere inkomens en mensen ouder dan 50 willen vaker de AOW-premie verhogen. Ouderen (mensen boven de 50, maar vooral 65-plussers) willen ook vaker de AOW-leeftijd verhogen. Mensen die jonger zijn dan 50 willen vaker dat ouderen ook AOW-premie gaan betalen. Deze verschillen komen grotendeels overeen met 2006, alleen waren ouderen toen niet vaker voor verhoging van de AOW-leeftijd dan jongeren en is er niet naar fiscalisering gevraagd.

Het overgrote deel van de Nederlanders wil net als in 2006 nog steeds niet dat vrouwen een hogere AOW-premie gaan betalen omdat ze gemiddeld ouder worden. Mannen vinden iets vaker dat vrouwen meer premie moeten betalen, maar ook bij hen is een zeer grote meerderheid tegen.

Er is iets meer steun om hoger opgeleiden meer premie te laten betalen, maar ook dit is een minderheid (28%, in 2006 is hier niet naar gevraagd). Hier zijn lager opgeleiden iets vaker voor een hogere premie voor hoger opgeleiden, maar ook bij hen gaat het om een minderheid.

Er is in 2011 meer steun om de AOW afhankelijk te maken van het bedrag aan premies dat iemand heeft betaald, van het aantal jaren dat iemand heeft gewerkt, of iemand een betaalde baan heeft gehad of van het aantal jaren dat iemand in Nederland heeft gewoond. In 2006 was nog een minderheid voor dit soort maatregelen, nu is dat ongeveer de helft. Vooral voor het afhankelijk maken van de AOW van het arbeidsverleden is veel steun. Juist mensen met een hoger inkomen zijn minder vaak voor een AOW die afhankelijk is van de betaalde premies of het arbeidsverleden. Dit was in 2006 ook zo.

10 Ouderen betalen geen AOW-premie van 17,9%. De AOW-premies worden nu in het geheel op gebracht door mensen die jonger zijn dan 65 jaar.

5 STEUN VOOR DE AWBZ

Er is in de enquête ook gevraagd naar maatregelen om de AWBZ betaalbaar te houden. Van de maatregelen waar in de enquête naar werd gevraagd, is er nog het meeste steun voor verhoging van de premie. Er is in ieder geval geen steun om mensen te laten meebetalen voor hun eigen zorg of om familie voor de zieke te laten zorgen. Vergeleken met de AOW is er dus nog minder steun voor andere maatregelen dan verhoging van de premie. Opvallend is wel dat bij de AWBZ een grote groep mensen indifferent is over de voorgestelde maatregelen. In 2006 is niet gevraagd naar maatregelen om de AWBZ betaalbaar te houden.

Net als bij de AOW willen hogere inkomens vaker de AWBZ-premie verhogen. Ook willen zij vaker ouderen en gehandicapten mee laten betalen aan hun eigen zorg. Mensen met een slechte gezondheid willen minder vaak ouderen en gehandicapten aan hun eigen zorg laten meebetalen. Ze willen al helemaal niet dat familie meer moet helpen.

6 STEUN VOOR ANDERE REGELINGEN

De meeste Nederlanders zijn voor inkomensafhankelijke kinderbijslag. De steun hiervoor is ook groter dan in 2006. Nog slechts 25% is nu voor een vaste AKW. Mensen met hogere inkomens zijn wel iets vaker tegen een inkomensafhankelijke AKW, maar ook bij hen is een meerderheid voor.

Er vinden meer mensen dan in 2006 dat alleenstaanden geen Anw-premie hoeven te betalen, maar het is nog wel een minderheid.

7 CONCLUSIES

De steun voor de verzorgingsstaat blijft ook in 2011 groot; de meeste mensen willen zowel de uitgaven aan sociale zekerheid als de hoogte van de uitkeringen gelijk houden. De steun is wel minder dan in 2006. De verwachtingen over de verzorgingsstaat zijn lager dan de wensen.

Voor wat hoort wat...

Er is steeds meer steun voor principes van wederkerigheid en toenemende normering in het sociale zekerheidsstelsel. De steun voor mensen die lang gewerkt hebben blijft gelijk, terwijl er minder steun is voor mensen die niet willen werken en mensen die door eigen gedrag arbeidsongeschikt worden. Daarnaast is er steeds meer steun voor het relateren van de hoogte van de AOW-uitkering aan het arbeidsverleden.

Welbegrepen eigenbelang vinden we vaak terug in de uitkomsten. Er zit bijvoorbeeld een leeftijdsgrens rond 50 jaar: 50-minners willen overheidssteun voor jongeren en 50-plussers willen overheidssteun voor ouderen, zieken en arbeidsongeschikten. Ouderen (mensen boven de 50, maar vooral 65-plussers) willen ook vaker dan jongeren de AOW-leeftijd en premie verhogen. Mensen die jonger zijn dan 50 willen vaker dat ouderen ook AOW-premie gaan betalen. Mensen met een slechte of matige gezondheid willen meer overheidssteun voor mensen die een zwakke gezondheid hebben dan mensen die zichzelf niet ongezond vinden.

...maar de sterkste schouders moeten de zwaarste lasten dragen

Naast welbegrepen eigenbelang komen er ook veel vormen van altruïsme uit de uitkomsten. Zo zijn de meeste Nederlanders voor inkomensafhankelijke belastingen en premies, ook als de uitkering voor iedereen even hoog is. Juist mensen met hogere inkomens willen vaker de AOW-premie verhogen, terwijl zij minder vaak voor een AOW zijn die afhankelijk is van de betaalde premies of het arbeidsverleden. Mensen met hogere inkomens zijn ook in meerderheid voor een inkomensafhankelijke kinderbijslag. Maatregelen ten koste van (huidige) ouderen, zoals het verlagen van de AOW-uitkering, staan niet op de wensenlijst van de bevolking.

Nederlanders willen de sociale zekerheid ongewijzigd houden...

Als mensen wordt gevraagd wat ze op landelijk (macro) niveau willen met de uitgaven aan sociale zekerheid, dan willen de meeste Nederlanders dat de uitgaven (en belastingen en premies) gelijk blijven. Ze verwachten echter massaal dat de sociale zekerheid over tien jaar duurder wordt. Er is geen duidelijk verband tussen de wensen en verwachtingen; als mensen bijvoorbeeld verwachten dat de uitgaven aan sociale zekerheid zullen stijgen, betekent dat niet dat ze ook vaker willen dat de uitgaven stijgen.

Als er op persoonlijk (micro) niveau naar de hoogte van verschillende uitkeringen wordt gevraagd dan wil ongeveer de helft van de Nederlanders de (koopkracht van de) uitkeringen gelijk houden. Op dit punt verwachten de meeste Nederlanders echter dat je over tien jaar minder kunt kopen van je uitkering dan in 2011. Als mensen *willen* dat uitkeringen hoger worden, *verwachten* ze ook iets vaker dat uitkeringen hoger zijn. Dit positieve verband is alleen niet zo sterk.

...maar wennen langzaam aan veranderingen

De bevolking past de wensen aan de ontwikkelingen in de samenleving aan. Mensen willen bijvoorbeeld minder vaak dan in 2006 de uitgaven aan sociale zekerheid verhogen, en er is meer steun om uitgaven te verlagen. De discussie over de verhoging van de pensioenleeftijd lijkt effect te hebben op de opinie. De steun voor verhoging van de AOW-leeftijd is toegenomen, maar mensen willen zelf niet later met pensioen. Mensen hebben nog geen mening over de AWBZ. Misschien omdat dit terrein nog niet zoveel betrokken is in de betaalbaarheidsdiscussie.

Op individueel niveau hangen wensen samen met verwachtingen. Mensen die wensen dat een groep recht op steun heeft, verwachten ook vaak dat deze groep in de toekomst steun krijgt. Er zijn wel twee uitzonderingen:

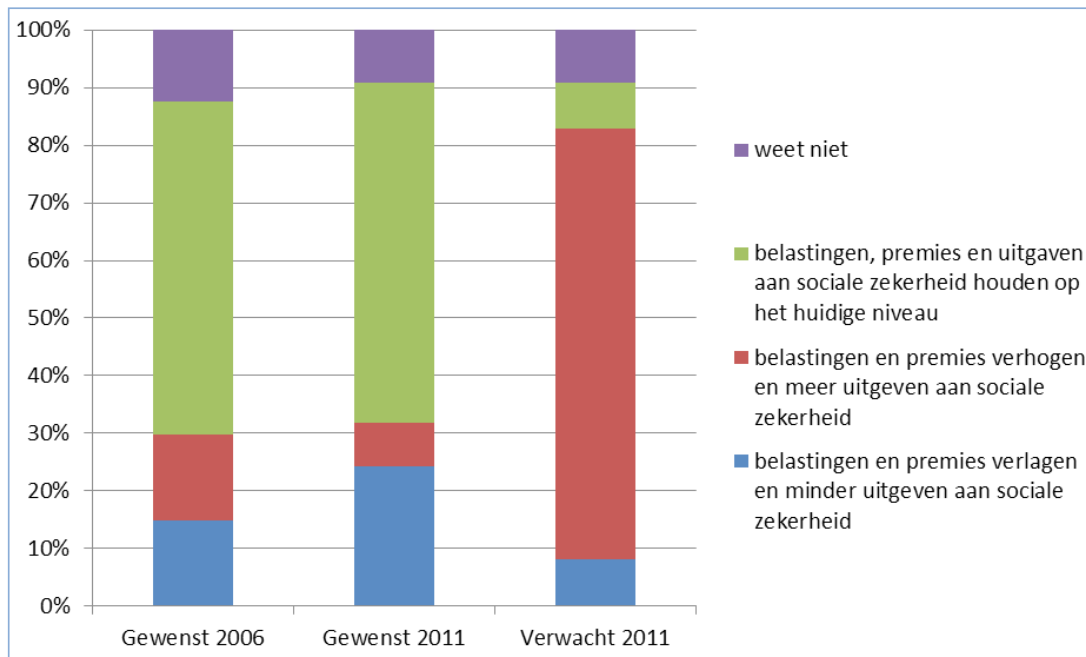
- > solidaire pessimisten: zij wensen steun voor zieken en zwakkeren en mensen die kansarm zijn op de arbeidsmarkt. Zij verwachten dat deze groepen in de toekomst geen steun krijgen;
- > kritische pessimisten: zij wensen geen steun aan mensen die niet willen werken en aan mensen die door eigen gedrag arbeidsongeschikt geworden zijn. Zij verwachten dat deze groepen in de toekomst wel steun krijgen.

BIJLAGEN

1 Steun voor de verzorgingsstaat

1.1 Uitgaven aan sociale zekerheid en hoogte van belastingen en premies

Figuur 1.1 Wensen en verwachtingen over financiering sociale zekerheid

Wensen 2011

De meeste Nederlanders willen dat uitgaven aan sociale zekerheid, belastingen en premies gelijk blijven. Bijna 25% van de mensen wil de uitgaven, belastingen en premies verlagen. Slechts 8% wil ze verhogen.

Ontwikkelingen 2006 tot 2011

Ten opzichte van 2006 willen meer mensen de uitgaven aan sociale zekerheid verlagen en minder mensen de uitgaven verhogen. Ook toen wilde het grootste gedeelte van de bevolking de uitgaven gelijk houden.

Verwachtingen versus wensen

Het overgrote deel van de Nederlanders (75%) verwacht dat de uitgaven aan sociale zekerheid hoger zullen worden. Dit is dus een grote tegenstelling met de wensen; waar 83% van de mensen niet wil dat de uitgaven aan sociale zekerheid worden verhoogd, verwacht 75% dat dat wel gaat gebeuren de komende tien jaar.

Verschillen in groepen

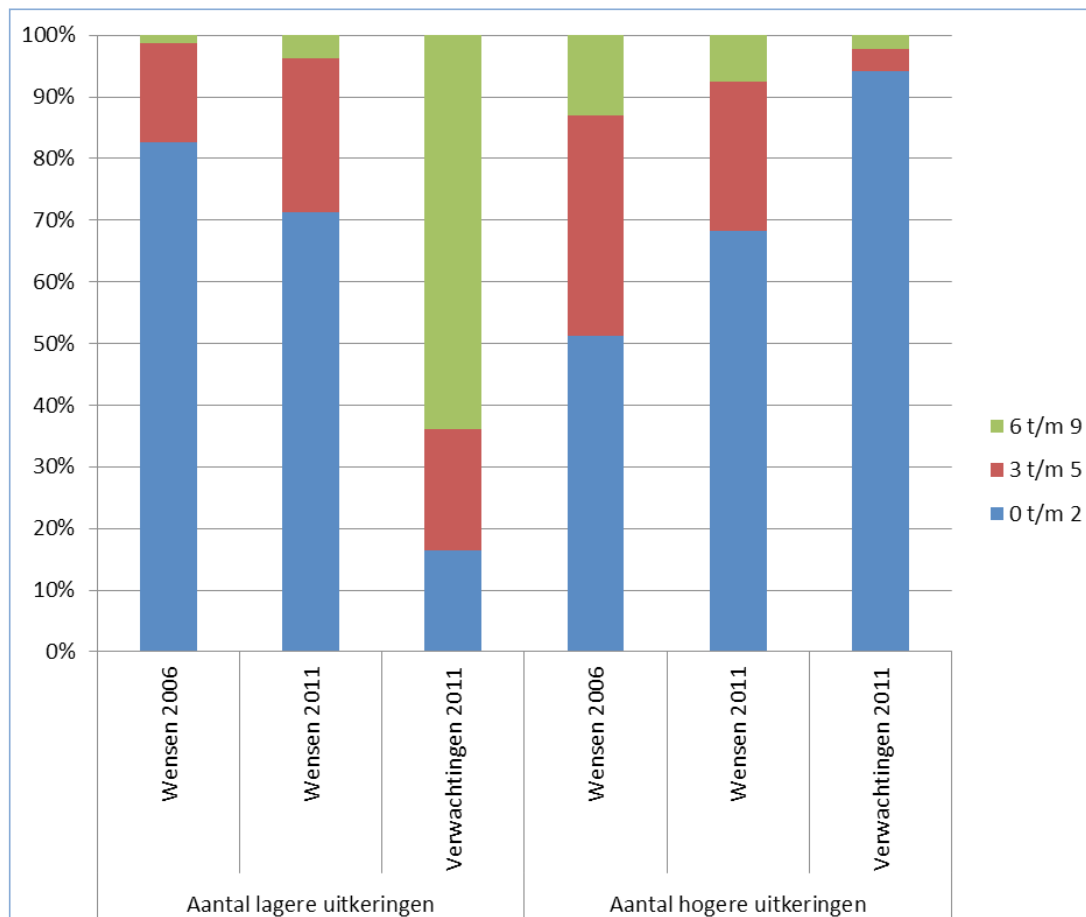
Mensen met hogere inkomens willen vaker de uitgaven aan sociale zekerheid gelijk houden en iets minder vaak de uitgaven verhogen. Oudere mensen willen meer uitgeven aan sociale zekerheid dan jongeren. In 2006 was dit beeld hetzelfde.

1.2 Uitkeringshoogten

In de enquête is gevraagd naar de wensen en verwachtingen over de hoogte van negen verschillende uitkeringen.

In figuur 1.2 staat het aantal uitkeringen dat mensen willen verlagen of verhogen en het aantal waarvan ze verwachten dat ze lager worden.

Figuur 1.2 Aantal uitkeringen dat mensen wensen en verwachten te verhogen en verlagen

Wensen 2011:

Zoals in figuur 1.2 te zien is, wil meer dan 70% van de mensen minder dan drie uitkeringen verlagen. Bijna 70% van de mensen wil minder dan 3 uitkeringen verhogen. Het grootste deel van de bevolking wil de (koopkracht van de) uitkeringen gelijk houden. Bij alle uitkeringen is de grootste groep mensen hier voor. Bij de AOW en kinderbijslag wil iets minder dan de helft van de mensen de uitkering gelijk houden, bij alle andere uitkeringen is dit meer dan de helft.

In Tabel 1.1 worden de wensen over de uitkeringen onderling vergeleken:

Tabel 1.1 Wensen over de uitkeringshoogte

	Verlagen	Gelijk houden	Verhogen	Weet niet
Werkloosheidsuitkering	31%	54%	11%	5%
Arbeidsongeschiktheidsuitkering	8%	63%	24%	5%
Bijstandsuitkering	25%	53%	18%	5%
AOW-pensioen	3%	49%	44%	4%
Nabestaanden- en wezenuitkering	12%	60%	21%	7%
Ziektewetuitkering	11%	71%	13%	5%
Kinderbijslag	36%	44%	16%	4%
Studiefinanciering	25%	51%	19%	5%
Minimumuitkeringen	15%	57%	23%	5%

Als de uitkeringen onderling vergeleken worden, is er de meeste steun voor verhoging van de AOW (44%). Er is weinig steun voor verhoging van de werkloosheidsuitkering (11%) en ziektewetuitkering (13%).

De meeste steun is er voor verlaging van de kinderbijslag (36%) en werkloosheidsuitkering (31%). De minste steun is er voor verlaging van de AOW en arbeidsongeschiktheidsuitkering.

Er is een licht positief verband tussen de wensen over de hoogte van de verschillende uitkeringen; als mensen de ene uitkering hoger willen hebben, willen ze vaak andere uitkeringen ook hoger hebben. Het sterkste verband is er tussen de bijstandsuitkering en minimumuitkeringen. Het zwakste verband is er tussen de AOW en AKW. De AKW en studiefinanciering (dus regelingen voor jongeren) hebben sowieso een relatief zwak verband met andere uitkeringen.

Ontwikkelingen 2006 tot 2011

Ook in 2006 wilden de meeste mensen de uitkeringen gelijk houden. Er is in 2011 wel bij bijna alle uitkeringen meer steun om uitkeringen te verlagen en minder steun om uitkeringen te verhogen. Bij de bijstand is dit beeld het duidelijkst. Daar willen veel minder mensen de uitkering verhogen (32% in 2006 versus 18% in 2011), en meer mensen de uitkering verlagen (13% in 2006 versus 25% in 2011).

Bij de AOW en ziektewet zijn de verschillen wel heel klein. Alleen bij de nabestaanden en wezenuitkering willen in 2011 meer mensen de uitkeringshoogte verhogen (ook meer mensen willen de uitkering verlagen).

Ten opzichte van 2006 willen verder duidelijk minder mensen de arbeidsongeschiktheidsuitkering verhogen en meer mensen de studiefinanciering verlagen.

De vergelijking tussen de uitkeringen onderling laat ongeveer hetzelfde beeld zien als in 2006; ook toen was er bijvoorbeeld de meeste steun voor verhoging van de AOW en de minste steun voor verhoging van de werkloosheidsuitkering.

Verwachtingen versus wensen

In figuur 1.2 is ook te zien dat de verwachtingen over de uitkeringshoogten over tien jaar niet stroken met de wensen van mensen. Bij alle uitkeringen verwachten ze dat de koopkracht van de uitkeringen lager zal zijn dan nu. Dit terwijl bij alle uitkeringen de meeste mensen dus wensen dat de koopkracht van de uitkeringen gelijk blijft. Verhoging van uitkeringshoogten wordt helemaal nauwelijks verwacht. Er is dan ook weinig verband gevonden tussen de wensen en verwachtingen van mensen over uitkeringshoogtes. Alleen bij de kinderbijslag is er behoorlijk sterk verband; als mensen willen dat de kinderbijslag omhoog gaat, denken ze ook vaker dat die omhoog gaat¹¹.

Verlaging van de AOW-uitkering wordt nog het minst verwacht, maar ook hier denkt meer dan helft (56%) dat dit gebeurt. Het meest wordt verwacht dat de werkloosheidsuitkering (69% denkt dit), kinderbijslag (68%) en studiefinanciering (74%) wordt verlaagd.

Verschillen in groepen

Mensen die een bepaalde uitkering ontvangen, willen deze uitkering ook vaker verhogen. Ouderen en mensen met een slechte gezondheid willen vaker de AOW verhogen. Mensen met lagere inkomens en jongeren willen vaker hogere kinderbijslag dan andere mensen. Jongeren willen ook vaker de studiefinanciering verhogen.

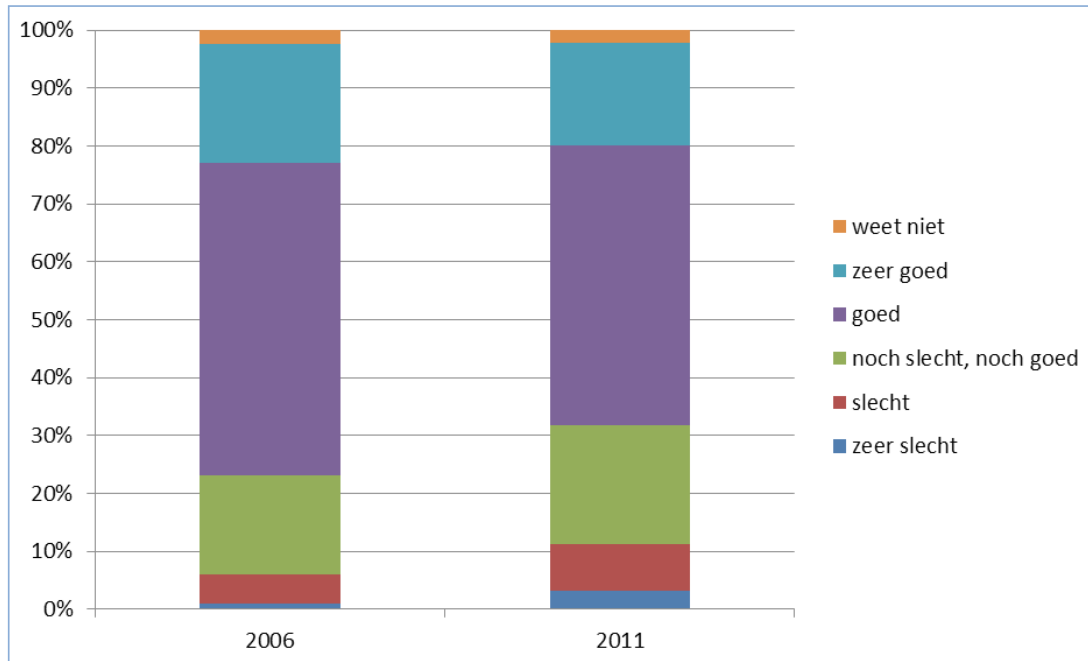
Mensen met een slechte gezondheid willen in het algemeen vaker uitkeringen verhogen dan andere groepen.

11 Er is een significante correlatiecoëfficiënt tussen de wensen en verwachtingen bij de AKW van 0,291. De correlatiecoëfficiënten tussen de wensen en verwachtingen bij de andere uitkeringen waren lager dan 0,2 en/of niet significant.

1.3 Progressief premiesysteem

In de sociale zekerheid is het nu zo dat als het inkomen hoger wordt, men meer premie betaalt. Vindt u dit een goed of een slecht systeem?

Figuur 1.3 Mening over het progressieve premiesysteem

Wensen 2011

Net als in 2006 zijn de meeste Nederlanders nog steeds voor inkomensafhankelijke belastingen en premies. Van de Nederlanders is 66% voor dit systeem, slechts 11% is tegen.

Ontwikkelingen 2006 tot 2011

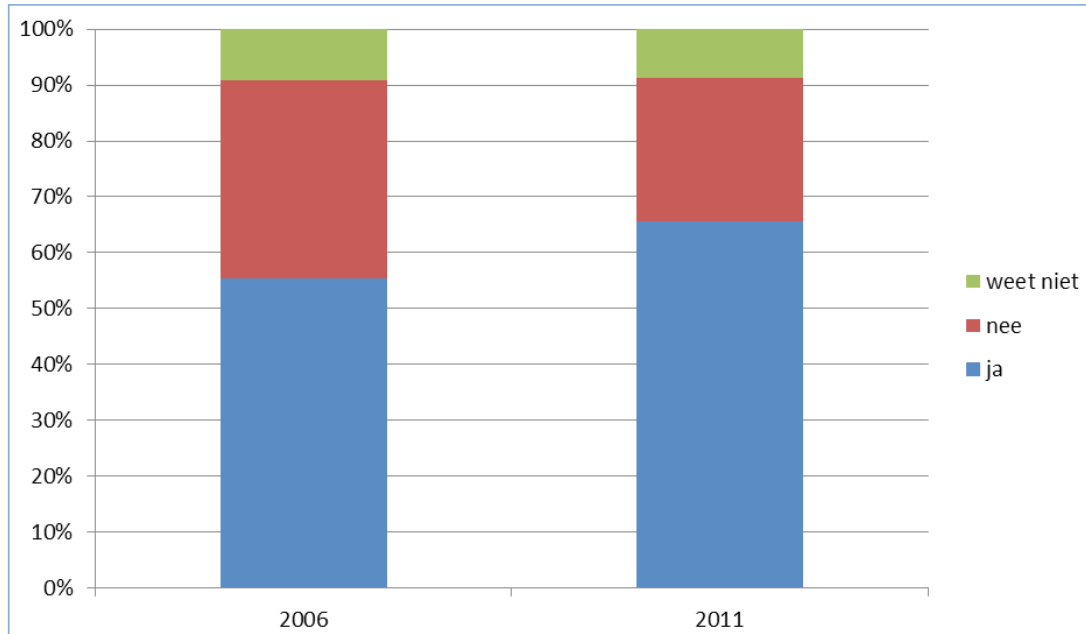
Er zijn iets meer mensen tegen inkomensafhankelijke premies dan in 2006, maar het blijft een kleine minderheid.

Verschillen in groepen

Jongeren zijn iets vaker tegen dit systeem, maar ook bij hen is een meerderheid voor. Dit was ook in 2006 al zo.

Vervolgens is gevraagd of mensen dit ook een goed systeem vinden als mensen die meer premie betalen geen hogere uitkering krijgen. Dit zijn de uitkomsten:

Figuur 1.4 Is een progressief premiesysteem ook goed als mensen die meer premie betalen geen hogere uitkering krijgen?

Wensen 2011

Van de respondenten vindt ruim 65% het ook goed dat mensen met een hoger inkomen meer premie betalen maar geen hogere uitkering krijgen.

Ontwikkelingen 2006 tot 2011

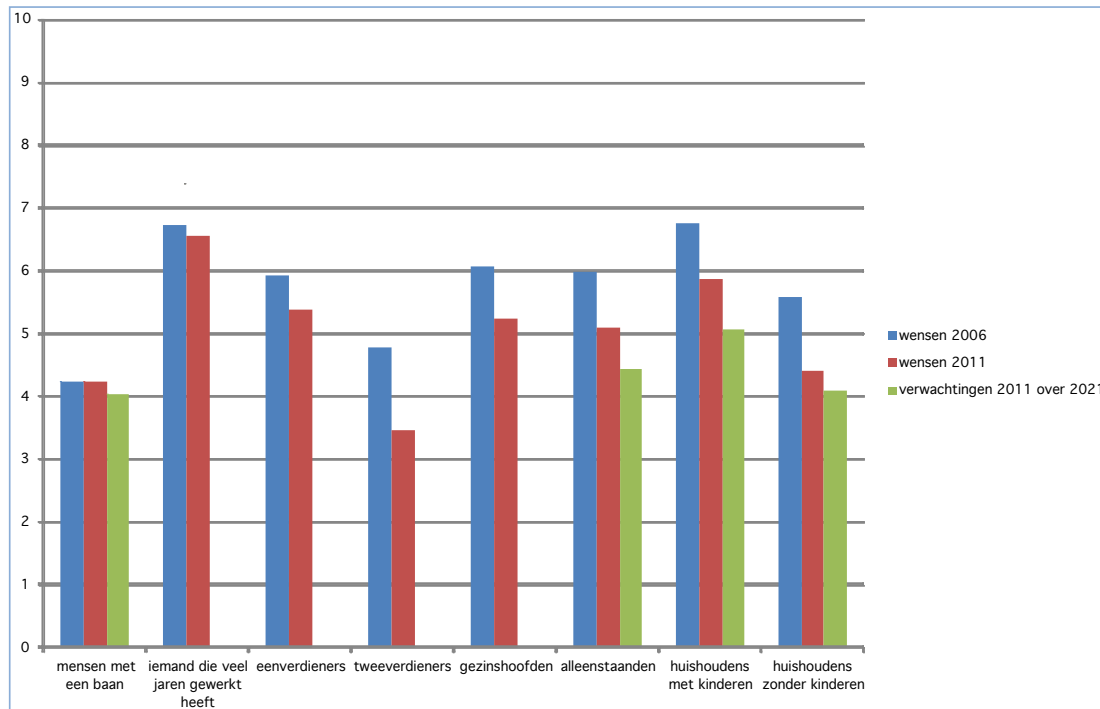
De steun hiervoor ligt duidelijk hoger dan in 2006, maar was ook toen al groot.

2 Steun voor verschillende groepen in de samenleving

2.1 Modale Nederlanders

Modale Nederlanders zijn mensen waar de meeste mensen zich mee kunnen identificeren, omdat zij deze mensen kennen uit hun directe omgeving¹².

Figuur 2.1 Hebben modale Nederlanders recht op financiële ondersteuning van de samenleving? (schaal 1-10)

Wensen 2011

De gewenste steun aan mensen die al jaren gewerkt hebben, wordt breed gedeeld. De gewenste steun aan mensen met een baan is hoger onder werkenden dan onder niet-werkenden. De Nederlandse bevolking wenst een hogere steun aan mensen die veel jaren gewerkt hebben (gemiddeld 6,6 op een schaal van 1 tot 10) dan aan mensen die nu werken (gemiddeld 4,2).

Daarnaast wensen respondenten een hogere steun aan eenverdieners (gemiddeld 5,4) dan aan tweeverdieners (gemiddeld 3,5) en een hogere steun aan huishoudens met kinderen (gemiddeld 5,9) dan aan huishoudens zonder kinderen (gemiddeld 4,3). De gewenste steun aan gezinshoofden is ongeveer gelijk aan de gewenste steun aan alleenstaanden (ruim 5). Zowel werkenden als niet-werkenden wensen minder steun aan tweeverdieners dan aan huishoudens met één inkomen. Gepensioneerden en huisvrouwen wensen een lagere steun aan tweeverdieners dan andere werkenden en niet-werkenden. Steun voor huishoudens met kinderen is een breed levende wens. Zowel mensen met als mensen zonder kinderen wensen meer steun voor huishoudens met kinderen dan voor huishoudens zonder kinderen. Zoals je mag verwachten op basis van het eigenbelang wensen mensen die zelf kinderen hebben wel meer steun voor huishoudens met kinderen dan mensen die zelf geen kinderen

12 (Achterberg, Veen, & Raven, 2010, p. 97)

hebben. Mensen die jonger zijn dan 45 jaar wensen meer steun aan huishoudens met kinderen dan mensen van ouder dan 45 jaar. Voor overige vormen van steun aan modale Nederlanders zijn de wensen van mensen van jonger dan 55 jaar ruimer dan van mensen van 55 jaar en ouder.

Ontwikkelingen 2006 tot 2011

De gewenste steun aan mensen met een baan en mensen die veel jaren gewerkt hebben, is ongeveer gelijk gebleven. De gewenste steun aan tweeverdieners, gezinshoofden en huishoudens met of zonder kinderen is gedaald.

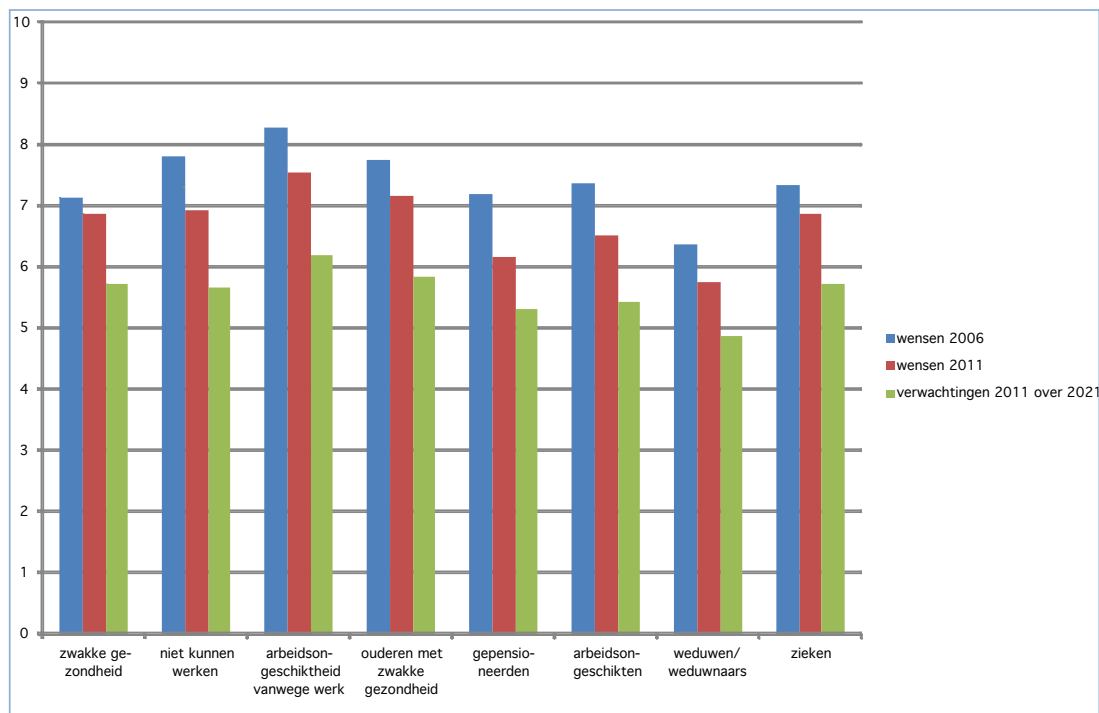
Wensen en verwachtingen

De verwachte steun aan mensen met een baan en huishoudens zonder kinderen is ongeveer gelijk aan de gewenste steun. De verwachte steun aan alleenstaanden en huishoudens met kinderen is lager dan de gewenste steun. Mensen die veel overheidssteun wensen aan mensen met een baan, alleenstaanden, huishoudens met kinderen en huishoudens zonder kinderen, verwachten ook dat de overheid in de toekomst deze groepen steunt. Mensen die veel overheidssteun wensen en verwachten voor deze bovenstaande groepen zijn vaker jonger, lager opgeleid en hun inkomen is vaker modaal of lager (zie bijlage 2.6). Zoals in figuur 2.1 te zien is, is bij een deel van de groepen niet gevraagd naar de verwachtingen.

2.2 Zieken en zwakkeren

Zieken en zwakkeren hebben behoefte aan financiële overheidssteun terwijl zij daar zelf niet of nauwelijks schuld aan hebben¹³.

Figuur 2.2 Hebben zieken en zwakkeren recht op financiële ondersteuning van de samenleving? (Schaal 1-10)

13 (Achterberg, Veen, & Raven, 2010, p. 98)

Wensen 2011

De Nederlandse bevolking geeft als rapportcijfer gemiddeld een kleine 6 tot een ruime 7,5 voor gewenst recht op overheidssteun voor verschillende groepen zieken en zwakkeren. Nederlanders wensen een hogere steun aan mensen die vanwege hun werk arbeidsongeschikt zijn geworden (7,6) dan aan arbeidsongeschikten (6,4) en mensen die niet kunnen werken (6,9).

De gewenste steun aan zieken en mensen met een zwakke gezondheid is hoger (6,9) dan de gewenste steun aan gepensioneerden (6,1). Bij een combinatie van ouderdom met een zwakke gezondheid wensen mensen een nog iets hogere steun (7,1). De gewenste steun aan weduwen en weduwnaren is lager (5,8) dan aan andere zieken en zwakkeren.

Mensen met een slechte of matige gezondheid wensen meer steun aan mensen die een zwakke gezondheid hebben (zieken, mensen met een zwakke gezondheid, arbeidsongeschikten en mensen die niet kunnen werken). De gewenste steun aan gepensioneerden en weduwen en weduwnaars verschilt niet naar gezondheid. De steun aan deze zwakkeren varieert weinig naar opleidingsniveau. Lager opgeleiden wensen alleen meer steun aan weduwen en gepensioneerden dan hoger opgeleiden. 70-plussers wensen minder steun aan arbeidsongeschikten dan 70-minners. Verder zijn er geen verschillen in gewenste steun naar leeftijd.

Ontwikkelingen 2006 tot 2011

De gewenste steun aan mensen met een zwakke gezondheid is tussen 2006 en 2011 vrijwel gelijk gebleven. De gewenste steun aan de overige groepen is gedaald.

Wensen en verwachtingen

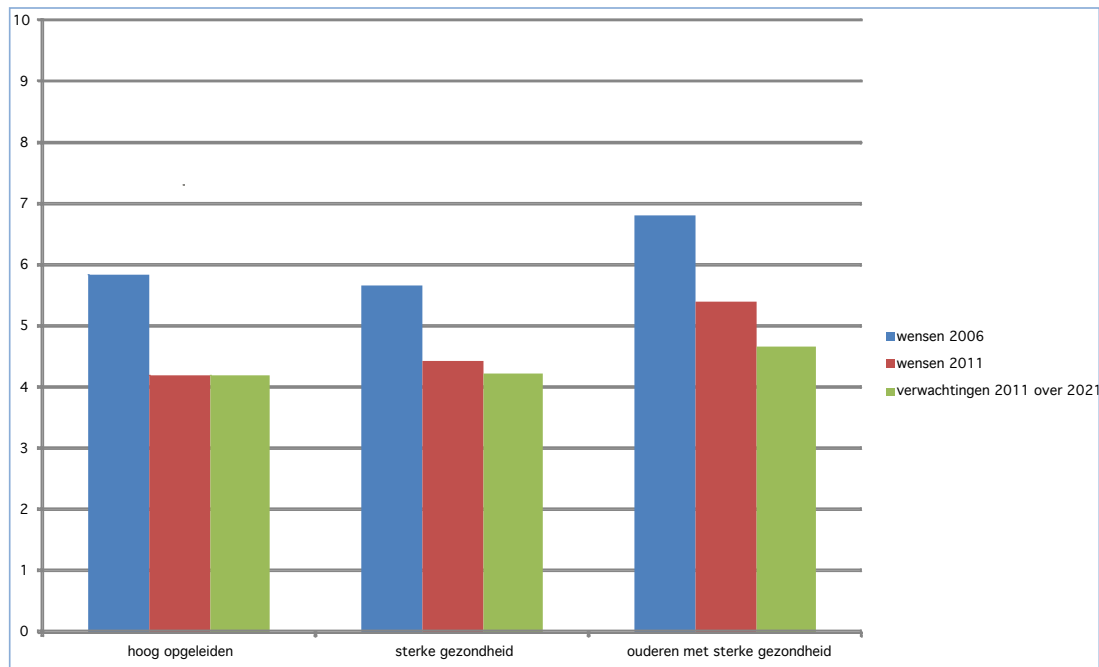
De verwachte steun is bij al deze zieken en zwakken lager dan de gewenste steun. De meeste mensen die veel overheidssteun wensen aan zieken en zwakkeren verwachten ook dat de overheid in de toekomst deze groepen steunt. Mensen die meer overheidssteun wensen en verwachten voor bovenstaande groepen hebben minder vaak kinderen en werken minder vaak als zelfstandige en zijn vaker ongezond en lager opgeleid en hun inkomen is vaker modaal of lager.

Er zijn ook mensen die veel overheidssteun wensen aan zieken en zwakkeren, maar pessimistisch zijn over de toekomstige overheidssteun aan deze groepen. Vooral ouderen die nog niet met pensioen zijn, zelfstandigen en mensen die ongezond zijn hebben dit standpunt (zie [bijlage 2.6](#)).

2.3 Sterke mensen

Sterke mensen zijn mensen die geen uitgesproken behoefte hebben aan financiële steun van de overheid, omdat ze gezond zijn of een sterke positie op de arbeidsmarkt hebben¹⁴.

Figuur 2.3 Hebben sterke mensen recht op financiële steun van de samenleving? (schaal 1-10)

Wensen 2011

De Nederlandse bevolking geeft als rapportcijfer gemiddeld ruim een 4 tot bijna 5,5 voor gewenst recht op overheidssteun voor verschillende groepen sterke mensen. Nederlanders wensen ongeveer evenveel steun aan hoger opgeleiden als aan mensen met een sterke gezondheid (ruim 4). De gewenste steun aan ouderen met een hogere gezondheid is hoger (5,3). De verschillen per groep komen overeen met het eigenbelang: hoger opgeleiden en gezonde mensen wensen meer steun aan respectievelijk gezonde mensen en mensen met een sterke gezondheid. Opvallend genoeg wensen 70-plussers die deze enquête invulden minder steun aan ouderen met een sterke gezondheid dan mensen van jonger dan 70 jaar.

Ontwikkelingen 2006 tot 2011

De gewenste steun aan hoger opgeleiden, mensen met een sterke gezondheid en ouderen met een sterke gezondheid is gedaald.

Wensen en verwachtingen

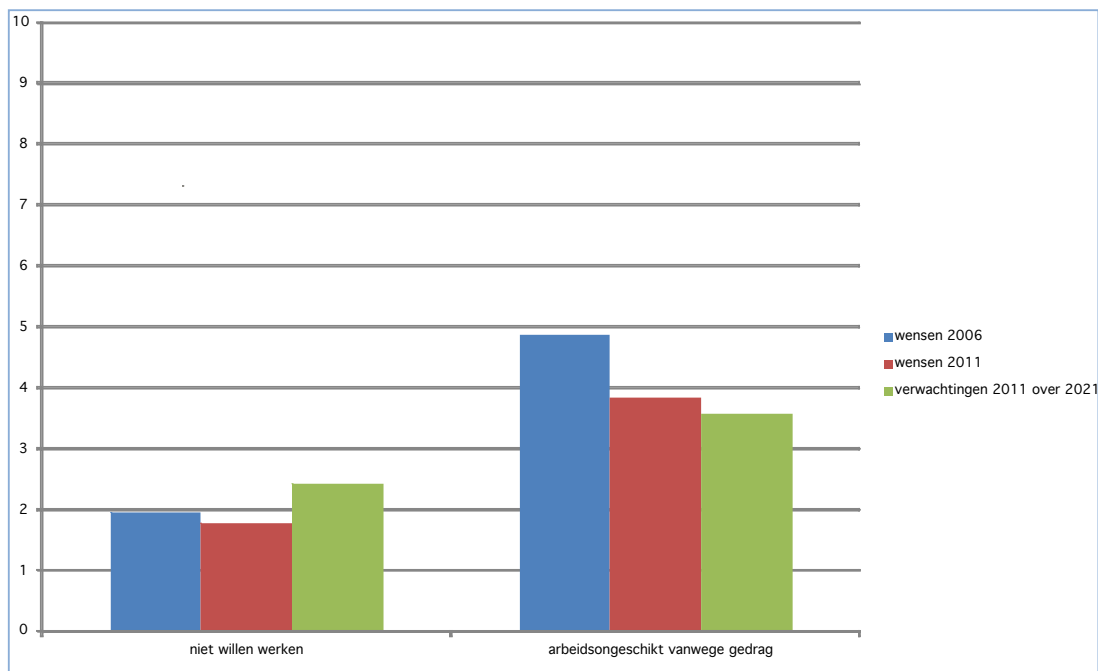
De verwachte steun aan hoger opgeleiden en mensen met een sterke gezondheid is gelijk aan de gewenste steun. De verwachte steun aan ouderen met een sterke gezondheid is kleiner dan de gewenste steun. Mensen die veel overheidssteun wensen aan hoger opgeleiden en mensen met een sterke gezondheid, verwachten ook dat de overheid in de toekomst deze groepen steunt. Mensen die veel overheidssteun wensen en verwachten voor deze bovenstaande groepen zijn vaker jongeren, werknemers en mensen met een modaal of lager inkomen (zie bijlage 2.6).

14 (Achterberg, Veen, & Raven, 2010, p. 98)

2.4 Mensen die door eigen gedrag financieel afhankelijk zijn

De doorsnee Nederlander kan zich niet zo snel identificeren met afwijkende mensen¹⁵. In het onderzoek van 2006 ging dit om buitenlanders en mensen die door eigen gedrag financieel afhankelijk zijn. Nu hebben we alleen gekeken naar de steun voor mensen die door eigen gedrag financieel afhankelijk zijn.

Figuur 2.4 Hebben mensen die door eigen gedrag financieel afhankelijk zijn, recht op financiële steun van de samenleving? (schaal 1-10)

Wensen 2011

De Nederlandse bevolking wenst weinig steun te geven aan mensen die niet willen werken of door eigen gedrag arbeidsongeschikt zijn geworden. Nederlanders wensen meer steun te geven aan mensen die arbeidsongeschikt zijn vanwege hun eigen gedrag (3,9) dan aan mensen die niet willen werken (1,8).

Ontwikkelingen 2006 tot 2011

De gewenste steun aan mensen die niet willen werken is gelijk gebleven tussen 2006 en 2011. De gewenste steun aan arbeidsongeschikten vanwege eigen gedrag is gedaald.

Wensen en verwachtingen

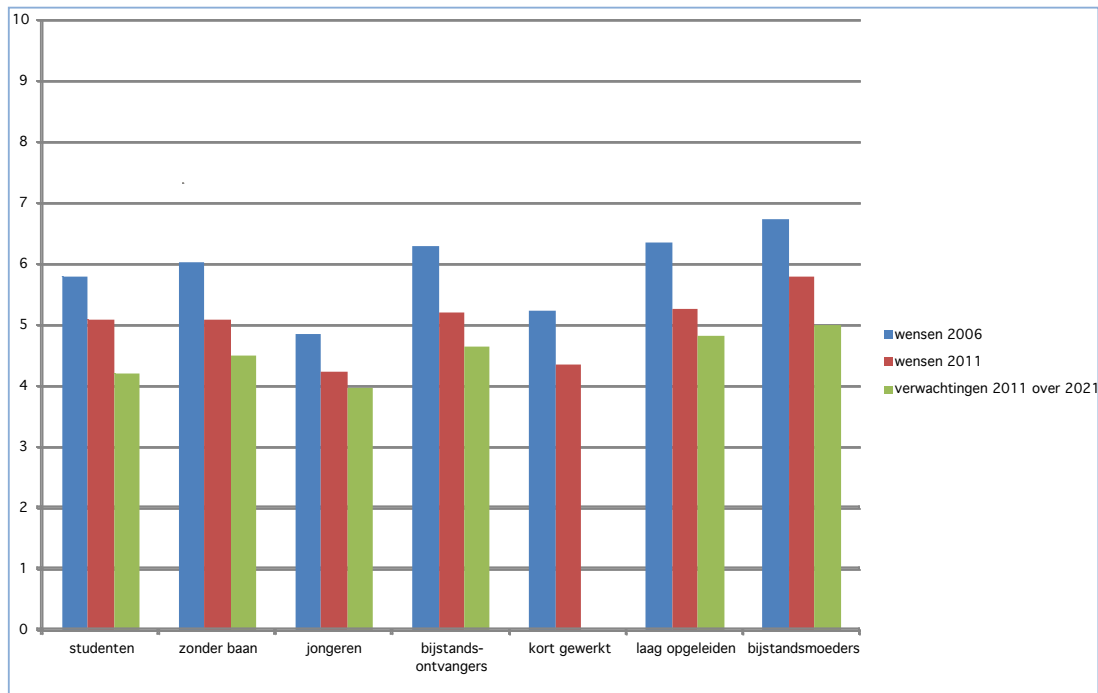
De meeste mensen die weinig overheidssteun wensen te geven aan mensen die niet willen werken of die door eigen gedrag arbeidsongeschikt zijn geworden, verwachten ook niet dat de overheid deze groepen in de toekomst steunt. Mensen die wel meer overheidssteun wensen en verwachten voor deze bovenstaande groepen zijn vaker vrouwen, jongeren en hoger opgeleiden. Er zijn ook mensen die weinig overheidssteun wensen te geven aan mensen die niet willen werken of die door eigen gedrag arbeidsongeschikt zijn geworden, maar in tegenstelling tot hun wens, verwachten dat de overheid deze groepen in de toekomst wel steunt. Vooral jongeren, gezonde mensen en lager opgeleiden hebben dit standpunt ([zie bijlage 2.6](#)).

15 (Achterberg, Veen, & Raven, 2010, p. 98)

2.5 Kansarme mensen

Kansarme mensen hebben weinig kansen op de arbeidsmarkt vanwege lage opleiding of werkervaring (bijvoorbeeld omdat ze langere tijd werkloos zijn geweest). Naast deze structurele zwakke positie op de arbeidsmarkt zijn er ook mensen die tijdelijk een zwakke positie op de arbeidsmarkt hebben, omdat ze nog weinig werkervaring hebben, zoals studenten en jongeren¹⁶.

Figuur 2.5 Hebben kansarme mensen recht op financiële steun van de samenleving? (schaal 1-10)

Wensen 2011

De Nederlandse bevolking geeft als rapportcijfer gemiddeld ruim een 4 tot bijna een 6 voor gewenst recht op overheidssteun voor verschillende groepen kansarme mensen. Nederlanders wensen een hogere steun aan studenten (5,1) dan aan jongeren of mensen die kort gewerkt hebben (ruim 4). De gewenste steun aan lager opgeleiden, mensen zonder baan en bijstandsontvangers is ongeveer even hoog (ruim 5). Voor bijstandsmoeders wordt een hogere steun gewenst (5,8). Mensen van jonger dan 50 jaar wensen meer steun aan studenten, jongeren en mensen die kort gewerkt hebben dan mensen van ouder dan 50 jaar. Hoger opgeleiden wensen meer steun aan studenten en lager opgeleiden meer aan lager opgeleiden.

Ontwikkeling 2006 tot 2011

De gewenste steun aan al deze mensen met een zwakke positie op de arbeidsmarkt, is gedaald tussen 2006 en 2011.

Wensen en verwachtingen

De meeste mensen die *veel* overheidssteun wensen aan mensen zonder baan, bijstandsontvangers (of bijstandsmoeders) en lager opgeleiden, *verwachten ook* dat de

16 (Achterberg, Veen, & Raven, 2010, p. 98)

overheid in de toekomst deze groepen steunt. Mensen die meer overheidssteun wensen en verwachten voor deze bovenstaande groepen hebben *minder vaak* kinderen, werken minder vaak als zelfstandige en hebben minder vaak een inkomen van tweemaal modaal of meer. Ze zijn *vaker* lager opgeleid (vaak in combinatie met een inkomen van minder dan modaal).

Er zijn ook mensen die veel overheidssteun wensen aan mensen zonder baan, bijstandsontvangers (of bijstandsmoeders) en lager opgeleiden, maar pessimistisch zijn over de toekomstige overheidssteun aan deze groepen. Vooral ouderen die nog niet met pensioen zijn, zelfstandigen en mensen die ongezond zijn hebben dit standpunt. Mensen die meer overheidssteun wensen aan studenten en jongeren verwachten ook dat de overheid in de toekomst deze groepen steunt. Mensen die meer overheidssteun wensen en verwachten voor deze bovenstaande groepen zijn vaker jongeren, mensen zonder werk, mensen met kinderen en mensen met een modaal of lager inkomen ([zie bijlage 2.6](#)).

2.6 Regressies

In deze bijlage presenteren we een analyse van de samenhang tussen wensen en verwachtingen voor verschillende groepen in de samenleving. Hier hebben we gekeken of mensen die wensen dat een bepaalde groep in de samenleving (zoals mensen met een zwakke positie op de arbeidsmarkt) recht heeft op een uitkering, ook vaak verwachten dat deze groep recht heeft op een uitkering. Uit deze analyses komen verschillende combinaties van wensen en verwachtingen die vaak voorkomen:

- > optimistisch solidair met modale Nederlanders: mensen die wensen en verwachten dat modale Nederlanders in de toekomst recht hebben op een financiële vergoeding van de overheid;
- > optimistisch solidair met zwakkeren: mensen die wensen en verwachten dat zwakkeren in de toekomst recht hebben op een financiële vergoeding van de overheid;
- > Pessimistisch solidair met zwakkeren: mensen die wensen dat zwakkeren recht hebben op een financiële vergoeding van de overheid, maar verwachten dat zwakkeren hier in de toekomst *geen* recht op zullen hebben;
- > optimistisch solidair met sterken: mensen die wensen en verwachten dat sterken in de toekomst recht hebben op een financiële vergoeding van de overheid;
- > optimistisch solidair met mensen die door eigen gedrag financieel afhankelijk zijn: mensen die wensen en verwachten dat mensen die door eigen gedrag financieel afhankelijk zijn, in de toekomst recht hebben op een financiële vergoeding van de overheid;
- > pessimistisch kritisch op mensen die door eigen gedrag financieel afhankelijk zijn: mensen die wensen dat mensen die door eigen gedrag financieel afhankelijk zijn, in de toekomst *geen* recht hebben op een financiële vergoeding van de overheid, maar verwachten dat deze mensen hier in de toekomst *wel* recht op hebben;
- > optimistisch solidair met kansarme mensen: mensen die wensen en verwachten dat kansarme mensen in de toekomst recht hebben op een financiële vergoeding van de overheid;
- > pessimistisch solidair met kansarme mensen: mensen die wensen dat mensen die kansarm op de arbeidsmarkt zijn, recht hebben op een financiële vergoeding van de overheid, maar verwachten dat zwakkeren hier in de toekomst *geen* recht op hebben;

- > optimistisch solidair met jongeren: mensen die wensen en verwachten dat jongeren in de toekomst recht hebben op een financiële vergoeding van de overheid.

Na deze analyse hebben we gekeken of we op basis van persoonskenmerken een beeld kunnen schetsen van iedere combinatie. Dit hebben we gedaan op basis van een lineaire regressie. We hebben gekeken naar de volgende persoonskenmerken:

- > vrouw. Bij vrouwelijke respondenten heeft deze variabele een waarde van 1, bij mannelijke respondenten een waarde van 0;
- > leeftijd. Leeftijd van de respondent in jaren op het moment van de enquête in 2011;
- > met kinderen. Bij respondenten met kinderen heeft deze variabele een waarde van 1, bij respondenten zonder kinderen een waarde van 0;
- > op basis van een vraag naar de belangrijkste bezigheid hebben we respondenten opgedeeld in vier groepen:
 - werknemers en ambtenaren. Dit is de referentiecategorie waar we geen variabele voor opnemen;
 - gepensioneerden. We nemen hiervoor een variabele op met een waarde van 1 voor gepensioneerden en een waarde 0 anders;
 - zelfstandigen. We nemen hiervoor een variabele op met een waarde van 1 voor zelfstandigen en een waarde 0 anders;
 - geen werk (volledig of gedeeltelijk) werkloos, bijstand, arbeidsongeschikt, schoolgaand, studerend, of anders. We nemen hiervoor een variabele op met een waarde van 1 voor geen werk en een waarde 0 anders.
- > Opleiding en inkomen:
 - voor opleiding hebben we een indeling van laag (lager onderwijs, lager beroeps-onderwijs, mavo), midden (middelbaar beroepsonderwijs, havo, vwo en anders) en hoog (HBO en universiteit);
 - voor inkomen hebben we een indeling van laag (minimum en beneden modaal), midden (modaal en 1 tot 2 maal modaal en wil niet zeggen) en hoog (2 maal modaal en meer). De middengroepen voor opleiding en inkomen gebruiken we als referentiecategorie.

Op basis hiervan hebben we variabelen voor lage opleiding, hoge opleiding, laag inkomen en hoog inkomen. Daarnaast hebben we interactievariabelen voor twee veel voorkomende combinaties: lage opleidingXlaag inkomen en hoge opleidingXhoog inkomen: Lage opleiding, laag inkomen: Lage opleiding=1, laag inkomen=1, lage opleidingXlaag inkomen=1, overig 0;

- > lage opleiding, middeninkomen: Lage opleiding=1, overig 0;
- > lage opleiding, hoog inkomen: Lage opleiding=1, hoog inkomen=1, overig 0;
- > midden opleiding, laag inkomen: Laag inkomen=1, overig 0;
- > midden opleiding, midden inkomen: alle opleidings- en inkomensvariabelen 0;
- > midden opleiding, hoog inkomen: Hoog inkomen=1, overig 0;
- > hoge opleiding, laag inkomen: Hoge opleiding=1, laag inkomen=1, overig 0;
- > hoge opleiding, midden inkomen: Hoge opleiding=1, overig 0;
- > hoge opleiding, hoog inkomen: Hoge opleiding=1, hoog inkomen=1, hoge opleidingXhoog inkomen=1, overig 0.

Optimistisch solidair met modale Nederlanders

	Ongestandaardiseerde coëfficiënten ¹⁷	Significantie ¹⁸
Vrouw	0,04	Ns
Leeftijd	-0,01	<0,001***
Met kinderen	0,01	Ns
Gepensioneerd	-0,16	0,10
Geen werk	-0,04	Ns
Zelfstandig	-0,30	0,07
Ongezond	-0,00	Ns
Lage opleiding	0,17	0,03*
Hoge opleiding	-0,22	<0,01**
Laag inkomen	0,04	Ns
Hoog inkomen	-0,55	<0,001***
Lage opleiding X laag inkomen	0,02	Ns
Hoge opleiding X hoog inkomen	0,16	Ns
Constante	5,34	<0,001***
R ²	5,7%	
N	2.207	

Op basis van deze regressievergelijking wordt 5,7% van de variantie in de optimistische solidariteit met modale Nederlanders verklaard. Ouderen, gepensioneerden, zelfstandigen, hoger opgeleiden en hogere inkomens wensen en verwachten *minder* vaak dat modale Nederlanders recht hebben op een financiële vergoeding van de overheid.

Optimistisch solidair met zwakkeren

	Ongestandaardiseerde coëfficiënten	Significantie
Vrouw	0,01	Ns
Leeftijd	0,00	Ns
Met kinderen	-0,12	0,05*
Gepensioneerd	-0,13	Ns
Geen werk	0,09	Ns
Zelfstandig	-0,24	0,10
Ongezond	0,23	<0,001***
Lage opleiding	0,17	<0,01**
Hoge opleiding	-0,07	Ns
Laag inkomen	0,02	Ns
Hoog inkomen	-0,32	<0,01**
Lage opleiding X laag inkomen	0,13	Ns
Hoge opleiding X hoog inkomen	0,24	Ns
Constante	6,12	<0,001***
R ²	3,0%	
N	2.207	

Op basis van deze regressievergelijking wordt 3,0% van de variantie in de optimistische solidariteit met zwakkeren verklaard. Ongezonde mensen en lager opgeleiden wensen en verwachten vaker dat zwakkeren recht hebben op een financiële vergoeding van de overheid. Mensen met kinderen, zelfstandigen, hogere inkomens wensen en verwachten *minder* vaak dat zwakkeren recht hebben op een financiële vergoeding van de overheid.

17 De ongestandaardiseerde coëfficiënten geven aan hoeveel de score op de solidariteitsschaal wijzigt als de waarden van de verschillende verklarende variabelen met 1 wijzigen.

18 De significantie geeft aan hoe klein de kans is dat een coëfficiënt niet toevallig afwijkt van nul. Kleinere waarden betekenen meer significantie. Waarden van hoger dan 0,1 zijn niet significant (ns).

Pessimistisch solidair met zwakkeren

	Ongestandaardiseerde coëfficiënten	Significantie
Vrouw	0,04	Ns
Leeftijd	0,00	0,06
Met kinderen	-0,03	Ns
Gepensioneerd	-0,27	<0,001***
Geen werk	0,03	Ns
Zelfstandig	0,32	<0,001***
Ongezond	0,20	<0,001***
Lage opleiding	-0,07	Ns
Hoge opleiding	0,04	Ns
Laag inkomen	0,01	Ns
Hoog inkomen	-0,05	Ns
Lage opleiding X laag inkomen	0,00	Ns
Hoge opleiding X hoog inkomen	-0,04	Ns
Constante	5,95	<0,001***
R ²	3,7%	
N	2.207	

Op basis van deze regressievergelijking wordt 3,7% van de variantie pessimistische solidariteit met zwakkeren verklaard. Ouderen, zelfstandigen en ongezonde mensen wensen vaker dat zwakkeren recht hebben op een financiële vergoeding van de overheid, terwijl zij verwachten dat zwakkeren hier over tien jaar geen recht op hebben. Gepensioneerden delen deze visie *minder* vaak.

Optimistisch solidair met sterken

	Ongestandaardiseerde coëfficiënten	Significantie
Vrouw	0,01	Ns
Leeftijd	-0,01	<0,001***
Met kinderen	0,03	Ns
Gepensioneerd	-0,20	0,05
Geen werk	-0,15	0,05*
Zelfstandig	-0,23	Ns
Ongezond	-0,02	Ns
Lage opleiding	0,09	Ns
Hoge opleiding	-0,07	Ns
Laag inkomen	0,02	Ns
Hoog inkomen	-0,22	0,09
Lage opleiding X laag inkomen	-0,13	Ns
Hoge opleiding X hoog inkomen	-0,06	Ns
Constante	5,12	<0,001***
R ²	3,0%	
N	2.207	

Op basis van deze regressievergelijking wordt 3,0% van de variantie in de optimistische solidariteit met sterken verklaard. Ouderen, gepensioneerden, mensen zonder werk en mensen met hogere inkomens wensen en verwachten *minder* vaak dat sterken recht hebben op een financiële vergoeding van de overheid.

Optimistisch solidair met mensen die door eigen gedrag financieel afhankelijk zijn

	Ongestandaardiseerde coëfficiënten	Significantie
Vrouw	0,14	0,01*
Leeftijd	-0,01	<0,001***
Met kinderen	-0,08	Ns
Gepensioneerd	-0,07	Ns
Geen werk	-0,01	Ns
Zelfstandig	-0,10	Ns
Ongezond	0,11	Ns
Lage opleiding	0,06	Ns
Hoge opleiding	0,20	<0,01**
Laag inkomen	0,06	Ns
Hoog inkomen	-0,13	Ns
Lage opleiding X laag inkomen	-0,05	Ns
Hoge opleiding X hoog inkomen	-0,11	Ns
Constante	3,25	<0,001***
R ²	3,1%	
N	2.207	

Op basis van deze regressievergelijking wordt 3,1% van de variantie in optimistische solidariteit met mensen die door eigen gedrag financieel afhankelijk zijn verklaard. Vrouwen, jongeren en hoger opgeleiden wensen en verwachten vaker dat zwakkeren recht hebben op een financiële vergoeding van de overheid.

Pessimistisch kritisch op mensen die door eigen gedrag financieel afhankelijk zijn

	Ongestandaardiseerde coëfficiënten	Significantie
Vrouw	-0,05	Ns
Leeftijd	-0,01	<0,001***
Met kinderen	0,04	Ns
Gepensioneerd	0,10	Ns
Geen werk	-0,06	Ns
Zelfstandig	-0,02	Ns
Ongezond	-0,08	0,08
Lage opleiding	0,08	0,06
Hoge opleiding	-0,13	<0,01**
Laag inkomen	0,02	Ns
Hoog inkomen	0,01	Ns
Lage opleiding X laag inkomen	-0,01	Ns
Hoge opleiding X hoog inkomen	0,08	Ns
Constante	5,88	<0,001***
R ²	1,9%	
N	2.207	

Op basis van deze regressievergelijking wordt 1,9% van de variantie in de pessimistische kritiek op mensen die door eigen gedrag financieel afhankelijk zijn verklaard. Ouderen, hoger opgeleiden, en ongezonde mensen wensen *minder* vaak dat mensen die door eigen gedrag financieel afhankelijk zijn, hebben op een financiële vergoeding van de overheid, terwijl ze verwachten dat zij daar in de toekomst *wel* recht op hebben.

Optimistisch solidair met kansarme mensen

	Ongestandaardiseerde coëfficiënten	Significantie
Vrouw	0,10	0,06
Leeftijd	0,00	Ns
Met kinderen	-0,11	0,07
Gepensioneerd	-0,03	Ns
Geen werk	0,06	Ns
Zelfstandig	-0,26	0,09
Ongezond	0,12	Ns
Lage opleiding	0,12	0,08
Hoge opleiding	0,08	Ns
Laag inkomen	0,03	Ns
Hoog inkomen	-0,24	0,04*
Lage opleiding X laag inkomen	0,22	Ns
Hoge opleiding X hoog inkomen	0,13	Ns
Constante	5,06	<0,001***
R ²	1,9%	
N	2.207	

Op basis van deze regressievergelijking wordt 1,9% van de variantie in de optimistische solidariteit met kansarme mensen verklaard. Vrouwen en lager opgeleiden wensen en verwachten vaker dat kansarme mensen recht hebben op een financiële vergoeding van de overheid. Mensen met kinderen, gepensioneerden, zelfstandigen en mensen met hogere inkomens delen deze visie *minder* vaak.

Pessimistisch solidair met kansarme mensen

	Ongestandaardiseerde coëfficiënten	Significantie
Vrouw	0,00	Ns
Leeftijd	+0,00	<0,001***
Met kinderen	-0,07	0,08
Gepensioneerd	-0,20	<0,001***
Geen werk	0,05	Ns
Zelfstandig	0,18	0,05*
Ongezond	0,11	0,01*
Lage opleiding	-0,07	Ns
Hoge opleiding	0,06	Ns
Laag inkomen	0,08	Ns
Hoog inkomen	-0,04	Ns
Lage opleiding X laag inkomen	0,06	Ns
Hoge opleiding X hoog inkomen	-0,02	Ns
Constante	5,61	<0,001***
R ²	2,2%	
N	2.207	

Op basis van deze regressievergelijking wordt 2,2% van de variantie in de pessimistische solidariteit met kansarme mensen verklaard. Ouderen, zelfstandigen en ongezonde mensen wensen vaker dat kansarme mensen recht hebben op een financiële vergoeding van de overheid, terwijl ze verwachten dat zij daar in de toekomst *wel* recht op hebben. Gepensioneerden delen dit standpunt minder vaak.

Optimistisch solidair met jongeren

	Ongestandaardiseerde coëfficiënten	Significantie
Vrouw	0,08	Ns
Leeftijd	-0,02	<0,001***
Met kinderen	0,20	<0,01**
Gepensioneerd	0,12	Ns
Geen werk	0,15	0,03*
Zelfstandig	-0,14	Ns
Ongezonder	-0,10	Ns
Lage opleiding	0,06	Ns
Hoge opleiding	0,06	Ns
Laag inkomen	-0,02	Ns
Hoog inkomen	-0,30	0,02*
Lage opleiding X laag inkomen	0,02	Ns
Hoge opleiding X hoog inkomen	0,10	Ns
Constante	5,22	<0,001***
R ²	6,8%	
N	2.207	

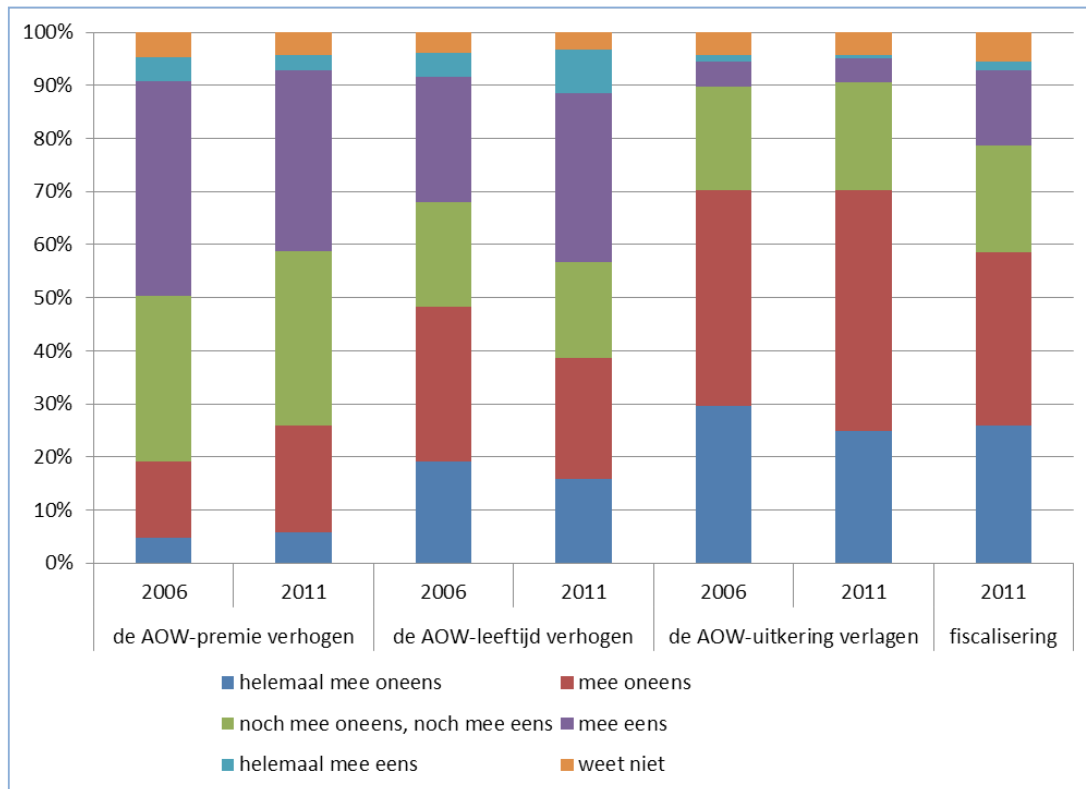
Op basis van deze regressievergelijking wordt 6,8% van de variantie in optimistische solidariteit met jongeren verklaard. Jongeren, mensen met kinderen en mensen zonder werk wensen en verwachten vaker dat jongeren recht hebben op een financiële vergoeding van de overheid. Hoger opgeleiden delen deze visie *minder* vaak.

3 Steun voor de AOW

3.1 Maatregelen voor de betaalbaarheid van de AOW

In de enquête is gesteld dat de vergrijzing in de toekomst voor stijgende kosten bij de AOW zal zorgen. Aan respondenten is hun mening gevraagd over verschillende maatregelen om deze kosten te temperen.

Figuur 3.1 Eens of oneens met maatregelen om de AOW betaalbaar te houden

Wensen 2011

Er is veel verdeeldheid over de verhoging van de AOW-leeftijd (40% van de mensen is nu voor verhoging van de leeftijd, 39% tegen). Voor verhoging van de AOW-premie is er veel minder steun maar ook iets minder tegenstand (37% voor en 26% tegen).

Een grote meerderheid van de bevolking is tegen verlaging van de AOW-uitkering en er op tegen dat ouderen ook AOW-premie gaan betalen (fiscalisering). Er lijkt dus nog veel weerstand te bestaan tegen maatregelen ten koste van (huidige) ouderen.

Ontwikkelingen 2006 tot 2011

Mensen willen minder vaak dan in 2006 de AOW-premie verhogen en vaker de AOW-leeftijd verhogen. De tegenstand tegen verlaging van de AOW uitkering is nog steeds groot. Er is in 2006 niet naar fiscalisering gevraagd.

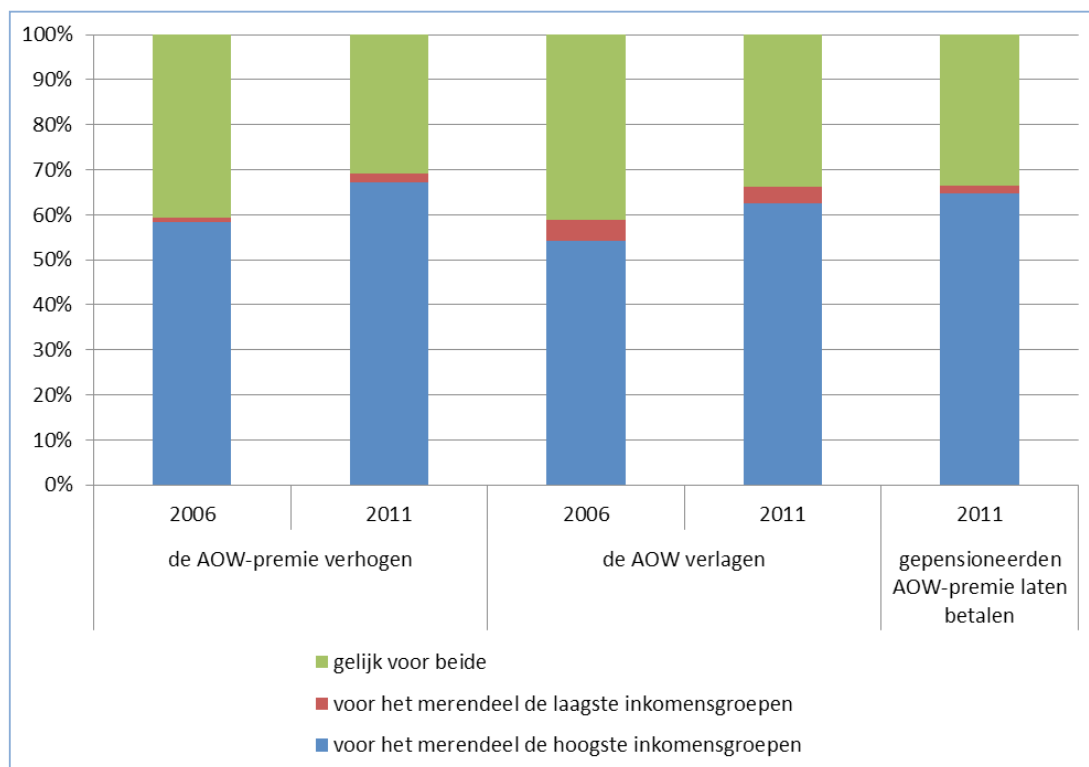
Verschillen in groepen

Mensen met hogere inkomens en mensen die ouder zijn dan 50 jaar willen vaker de AOW-premie verhogen (65-plussers zijn nog vaker vóór dan mensen tussen de 50 en 65 jaar). Ouderen (mensen boven de 50, maar vooral 65-plussers) willen ook vaker de AOW-leeftijd verhogen. Mensen die jonger zijn dan 50 willen vaker de AOW-uitkering verlagen en fiscaliseren. Deze verschillen komen grotendeels overeen met 2006, alleen waren ouderen toen niet vaker voor verhoging van de AOW-leeftijd dan jongeren.

Wie moet de lasten van deze maatregelen dragen?

Er is vervolgens gevraagd wie de grootste lasten voor de bovenstaande maatregelen moet dragen:

Figuur 3.2 Wie moeten de grootste lasten voor maatregelen betalen?

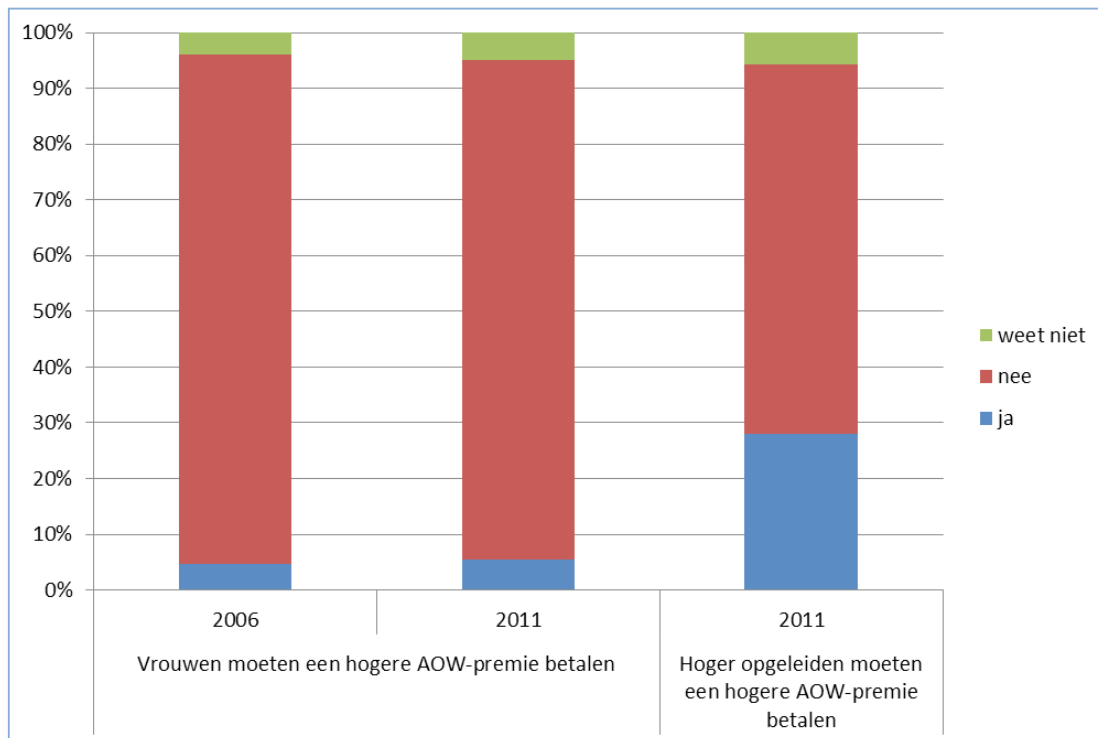

Een meerderheid van de bevolking wil dat de hoogste inkomensgroepen de grootste lasten van de verschillende maatregelen dragen. De steun hiervoor is nog groter dan in 2006.

3.2 Aanpassingen bij de AOW

In de enquête is naar de mening van mensen over verschillende aanpassingen bij de AOW gevraagd. Er is eerst gevraagd naar hogere premies voor vrouwen en hoger opgeleiden.

Figuur 3.3 Moeten vrouwen en hoger opgeleiden meer AOW-premie betalen?

Wensen 2011

Het overgrote deel van de Nederlanders wil niet dat vrouwen een hogere AOW-premie gaan betalen omdat ze gemiddeld ouder worden. Ongeveer 90% van de mensen is hier tegen. Er is iets meer steun om hoger opgeleiden meer premie te laten betalen, maar ook dit is een minderheid (28%).

Ontwikkelingen 2006 tot 2011

De tegenstand tegen hogere premies voor vrouwen was in 2006 ongeveer even groot. In 2006 is niet naar hogere premies voor hoger opgeleiden gevraagd.

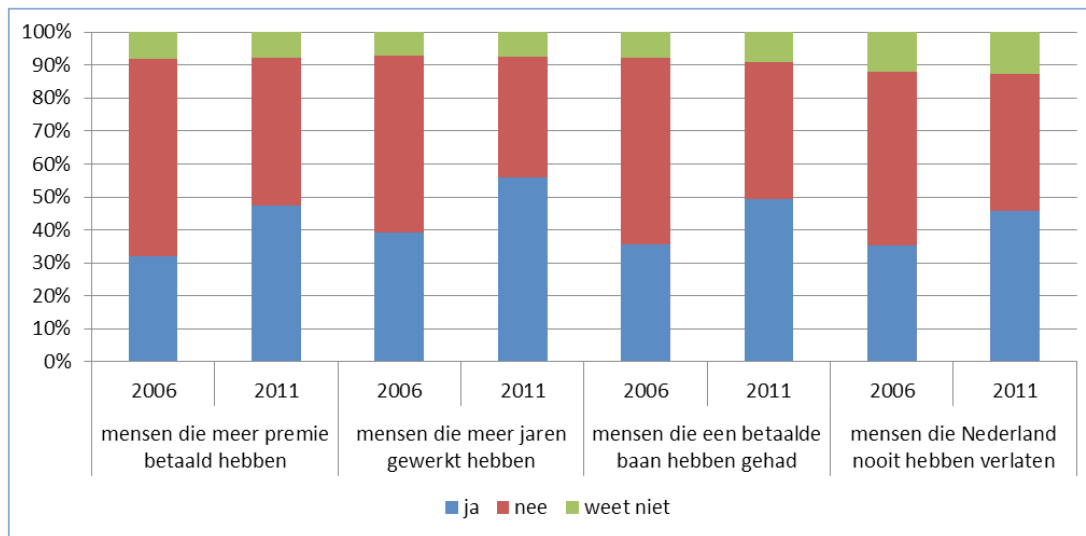
Verschillen in groepen

Mannen vinden iets vaker dat vrouwen meer premie moeten betalen, maar ook bij hen is een zeer grote meerderheid tegen. Lager opgeleiden zijn iets vaker voor een hogere premie voor hoger opgeleiden, maar ook hier gaat het om een minderheid.

AOW hoger voor bepaalde groepen?

Vervolgens is gevraagd of de hoogte van de AOW-uitkering afhankelijk moet worden van bijvoorbeeld arbeidsverleden of betaalde premies. In de onderstaande grafiek staat het antwoord van mensen op de vraag of de AOW hoger moet worden voor bepaalde groepen:

Figuur 3.4 Moet de AOW hoger zijn voor bepaalde groepen?

Wensen 2011

Er is in 2011 behoorlijk wat steun om de AOW afhankelijk te maken van het bedrag aan premies dat iemand heeft betaald, het aantal jaren dat iemand heeft gewerkt, of iemand een betaalde baan heeft gehad of het aantal jaren dat iemand in Nederland heeft gewoond. Vooral voor het afhankelijk maken van de AOW van het arbeidsverleden is veel steun; 56% van de mensen is hier voor. Ongeveer 48% van de mensen vindt dat de AOW hoger moet zijn voor mensen die meer premie hebben betaald, 49% wil een hogere AOW voor mensen die een betaalde baan hebben gehad en 46% wil een hogere AOW voor iemand die Nederland nog nooit heeft verlaten.

Het is opvallend dat de steun voor die laatste van de vier maatregelen nog het minst groot is. Dit is de enige maatregel die nu al geldt; mensen die Nederland tussen hun 15^e en 65^e verlaten, krijgen een lagere AOW dan mensen die dat niet doen. Er is niet gevraagd naar een lagere AOW voor mensen die later naar Nederland zijn toegekomen. Ook zij krijgen nu al een lagere AOW.

Ontwikkelingen 2006 tot 2011

Bij alle vier is er een duidelijke stijging in de steun voor dit soort maatregelen. In 2006 was nog een minderheid voor, nu is dat ongeveer de helft.

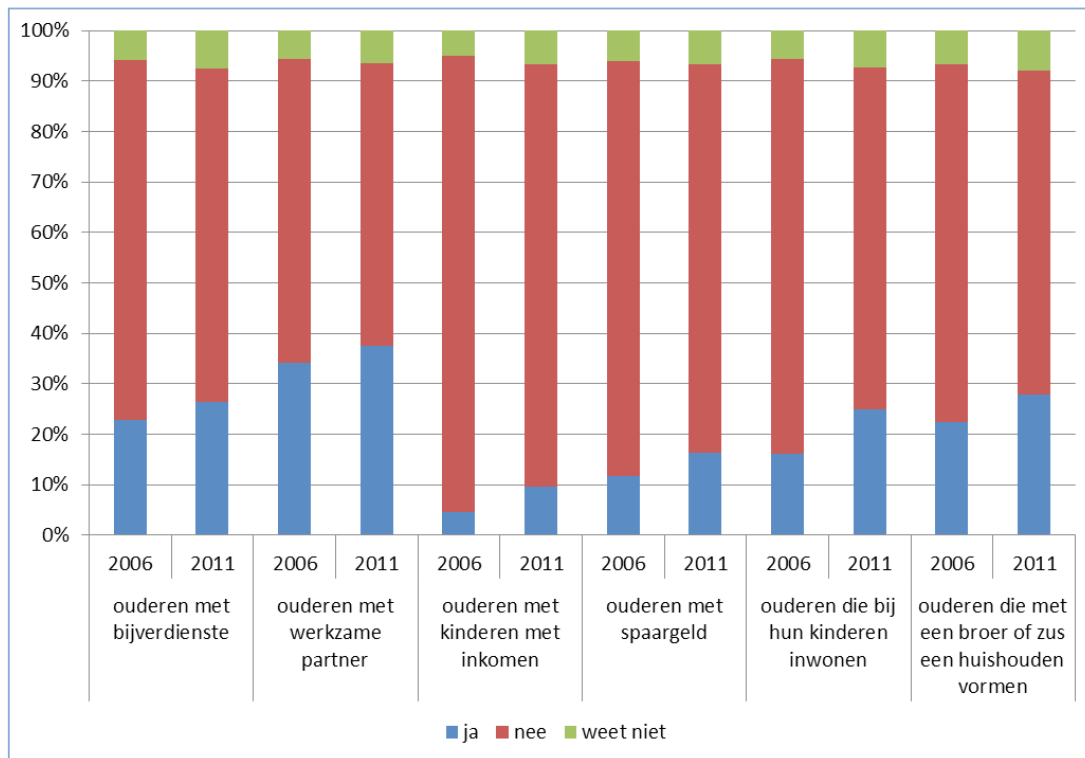
Verschillen in groepen

Juist mensen met een hoger inkomen zijn minder vaak voor een AOW die afhankelijk is van de betaalde premies of het arbeidsverleden. Dit was in 2006 ook zo. Mensen jonger dan 50 zijn, net als in 2006, vaker voor een hogere AOW als iemand een betaalde baan heeft gehad.

AOW lager voor bepaalde groepen?

In de onderstaande grafiek staat het antwoord van mensen op de vraag of de AOW lager moet worden voor bepaalde groepen:

Figuur 3.5 Moet de AOW lager zijn voor bepaalde groepen?

Wensen 2011

Er is weinig steun om de AOW lager te laten zijn voor ouderen met bijvoorbeeld een bijverdienste of die samenwonen met een broer of zus. Nog steeds is een minderheid van de Nederlandse bevolking tegen dit soort maatregelen. Er is nog het meeste steun om de AOW lager te laten zijn voor ouderen met een werkzame partner (38% is hier voor). Voor de andere maatregelen is de steun minder dan 30%.

Ontwikkelingen 2006 tot 2011

De steun voor de gevraagde maatregelen neemt wel toe, maar het blijft een minderheid.

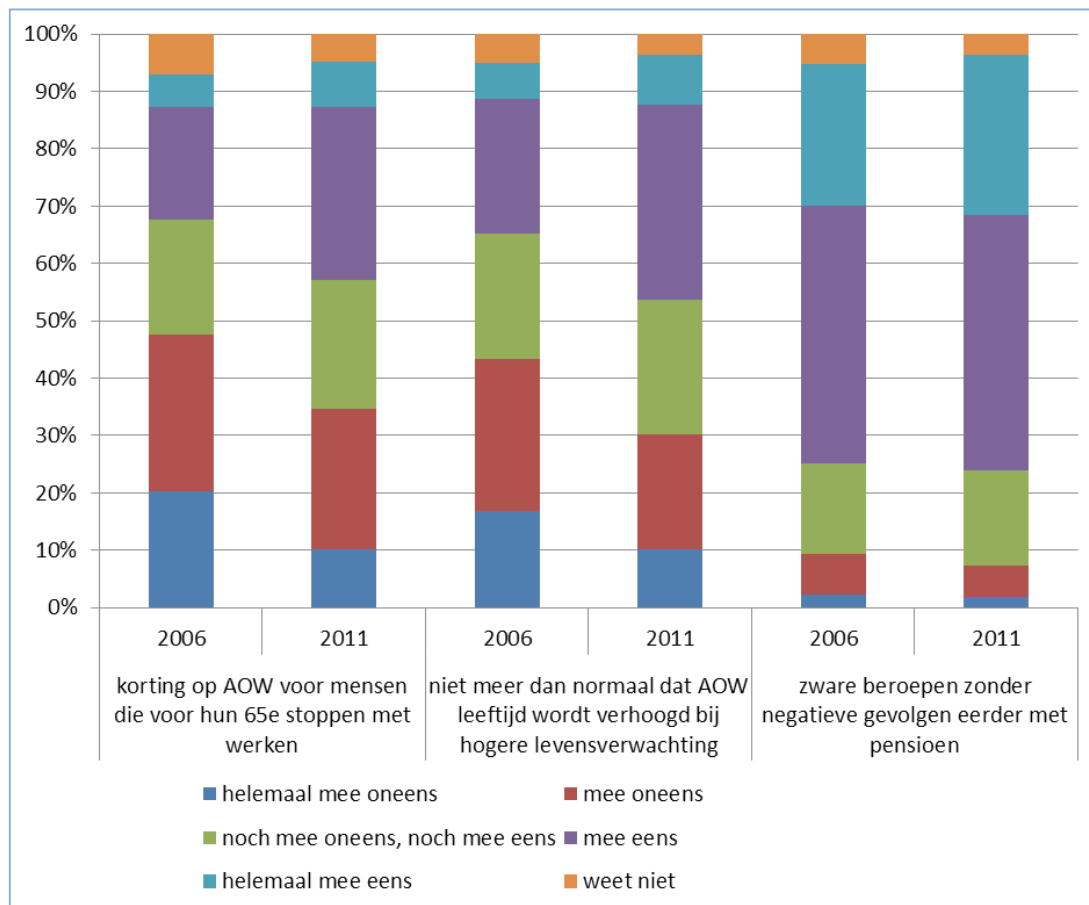
Verschillen in groepen

Bij deze maatregelen zijn er geen opvallende verschillen tussen groepen.

Andere AOW maatregelen

Er is verder nog naar een aantal andere maatregelen bij de AOW gevraagd:

Figuur 3.6 Mening van Nederlanders over aantal andere maatregelen bij de AOW

Wensen 2011

Er zijn nu iets meer mensen voor dan tegen een korting op de AOW als mensen eerder stoppen met werken (38 om 35%). Als gesteld wordt dat het "niet meer dan normaal" is dat de AOW-leeftijd verhoogd wordt bij een stijgende levensverwachting, is een meerderheid van 42% het hier mee eens. Een grote meerderheid van 72% vindt dat mensen met zware beroepen eerder AOW moeten kunnen krijgen.

Ontwikkelingen 2006 tot 2011

Ten opzichte van 2006 zijn meer mensen voor een korting op de AOW als mensen eerder stoppen met werken. De steun voor verhoging van de AOW-leeftijd ligt een stuk hoger dan in 2006. Er zijn iets meer mensen voor een lagere AOW-leeftijd voor zware beroepen dan in 2006; een grote meerderheid van 72% is hier nu voor.

Verschillen in groepen

De steun voor een hogere AOW-leeftijd ligt net als in 2006 meer bij mensen met hogere inkomens en bij ouderen. Verder zijn er bij deze maatregelen geen opvallende verschillen tussen groepen.

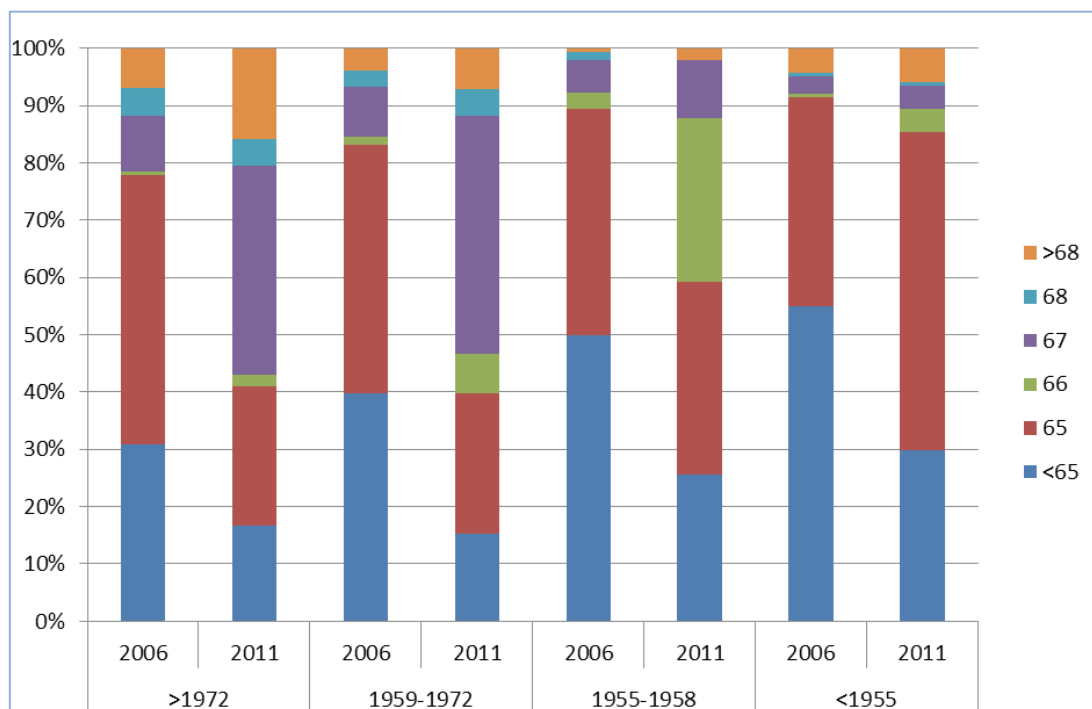
3.3 Verhoging pensioenleeftijd

In de enquête is ook gevraagd wanneer mensen *willen* stoppen met werken en wanneer mensen denken te *kunnen* stoppen met werken. Deze vraag is ook in 2006 gesteld. Vlak voor dat de enquête in 2011 werd afgenomen presenteerde de sociale partners en het kabinet een pensioenakkoord. Daarin stond onder andere het voornemen om de AOW-leeftijd te koppelen aan de levensverwachting. In 2020 zou de AOW-leeftijd dan naar 66 jaar gaan, in 2025 vermoedelijk naar 67 jaar. In een CPB-notitie¹⁷ wordt er verder van uit gegaan dat de AOW-leeftijd in 2040 verder zal stijgen naar 68 jaar. In de volgende analyse worden de respondenten van de enquête verdeeld in vier groepen:

- > de groep geboren voor 1955 krijgt in het pensioenplan nog op 65-jarige leeftijd AOW
- > de groep geboren in de jaren 1955-1958 heeft vanaf 66 jaar AOW
- > de groep die is geboren in de jaren 1959-1972 krijgt op 67-jarige leeftijd AOW
- > mensen die geboren zijn na 1972 krijgen op hun 68^e AOW.

Er is onder andere gevraagd wanneer mensen denken te kunnen stoppen met werken:

Figuur 3.7 Op welke leeftijd denken geboortecohorten te kunnen stoppen met werken?

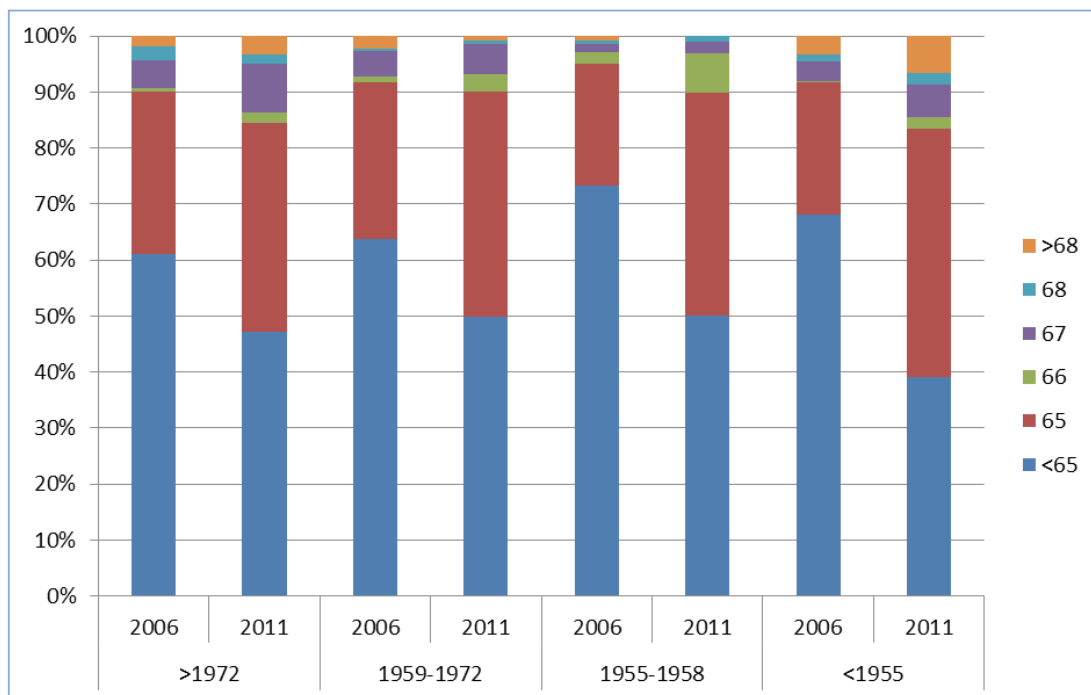

Waar in 2006 een ruime meerderheid van de mensen in alle leeftijdscohorten nog dacht met 65-jarige leeftijd of eerder te kunnen stoppen, denken in 2011 vooral jongere cohorten langer te moeten doorwerken. De verwachtingen zijn redelijk goed aangepast aan het pensioenakkoord. In de jongste cohorten verwacht een groot gedeelte met 67 jaar of later te kunnen stoppen met werken. Van de groep mensen die op 66-jarige leeftijd AOW krijgt, denkt ook een relatief groot gedeelte op zijn 66^e te kunnen stoppen.

17 <http://www.cpb.nl/publicatie/sociaal-akkoord-aow-en-witteveenkader> (Centraal Planbureau, 2011)

Er is ook aan mensen gevraagd wanneer ze willen stoppen met werken:

Figuur 3.8 Op welke leeftijd willen geboortecohorten stoppen met werken?

Het overgrote deel van de Nederlandse bevolking, in alle leeftijdscohorten, wil nog steeds met 65 jaar of eerder stoppen met werken. Er is dus een groot verschil tussen de leeftijd waarop mensen willen stoppen met werken en wanneer ze denken te kunnen stoppen. Er willen wel iets meer mensen langer doorwerken dan in 2006, maar het blijft een kleine minderheid. Het is opvallend dat het percentage mensen dat na zijn 65^e wil stoppen met werken een stuk lager ligt dan het percentage dat de AOW-leeftijd wilde verhogen (zie paragraaf 3.1).

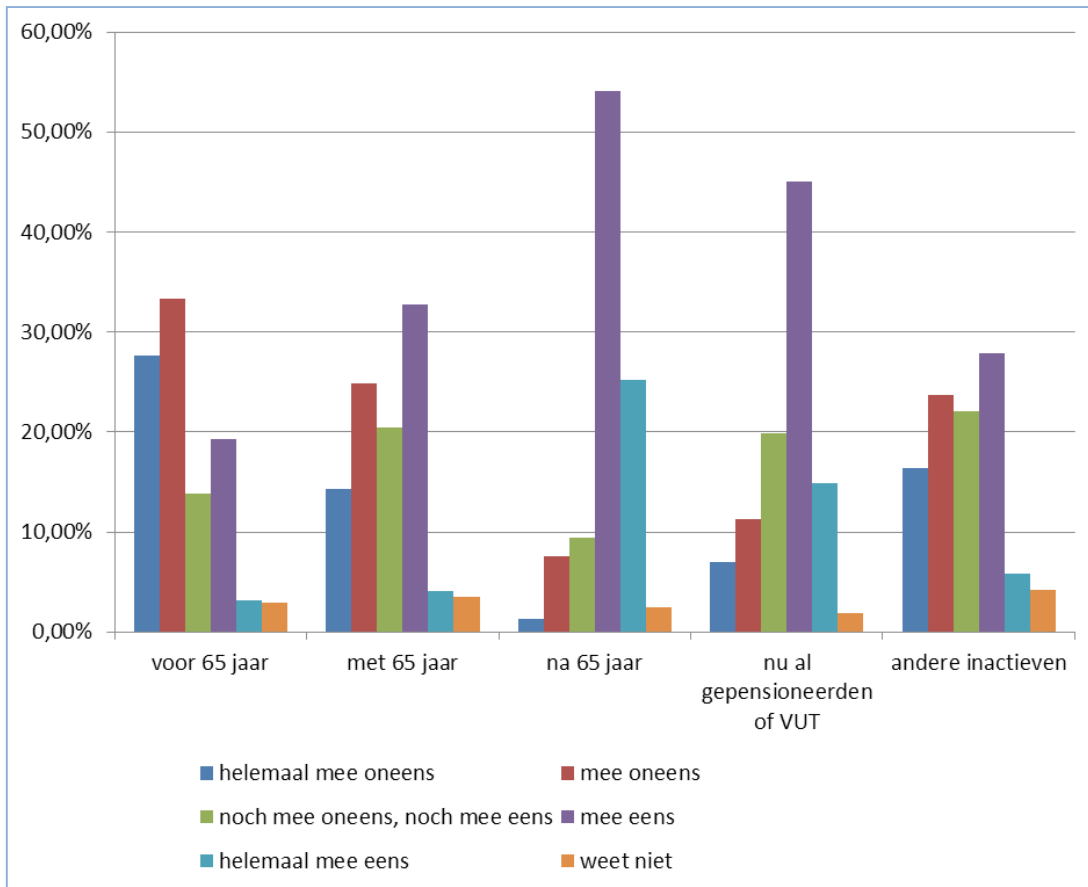
Als mensen later willen stoppen met werken denken ze ook later te kunnen stoppen.¹⁸ Als mensen later denken te kunnen stoppen, wordt het verschil tussen hun gewenste en verwachte pensioenleeftijd alleen ook groter.¹⁹ Als mensen dus denken dat ze langer moeten doorwerken wordt het verschil tussen de gewenste en de verwachte pensioenleeftijd ook groter. Waar redelijk veel mensen voor verhoging van de AOW-leeftijd zijn, willen ze zelf dus meestal niet langer doorwerken (of in ieder geval niet zo lang als ze denken dat ze moeten doorwerken).

In de onderstaande grafiek staat of mensen het eens zijn met de verhoging van de AOW-leeftijd. De groep is uitgesplitst naar mensen die voor hun 65^e willen stoppen met werken, mensen die op hun 65^e willen stoppen en mensen die na hun 65^e willen stoppen. Verder worden nog mensen die al met pensioen zijn en andere inactieven onderscheiden.

18 Er is een significante correlatiecoëfficiënt tussen de leeftijd waarop mensen willen stoppen en de leeftijd waarop mensen denken te kunnen stoppen van 0,355.

19 Er is een significante correlatiecoëfficiënt tussen de leeftijd waarop mensen denken te kunnen stoppen en het verschil tussen de gewenste en verwachte pensioenleeftijd van 0,525.

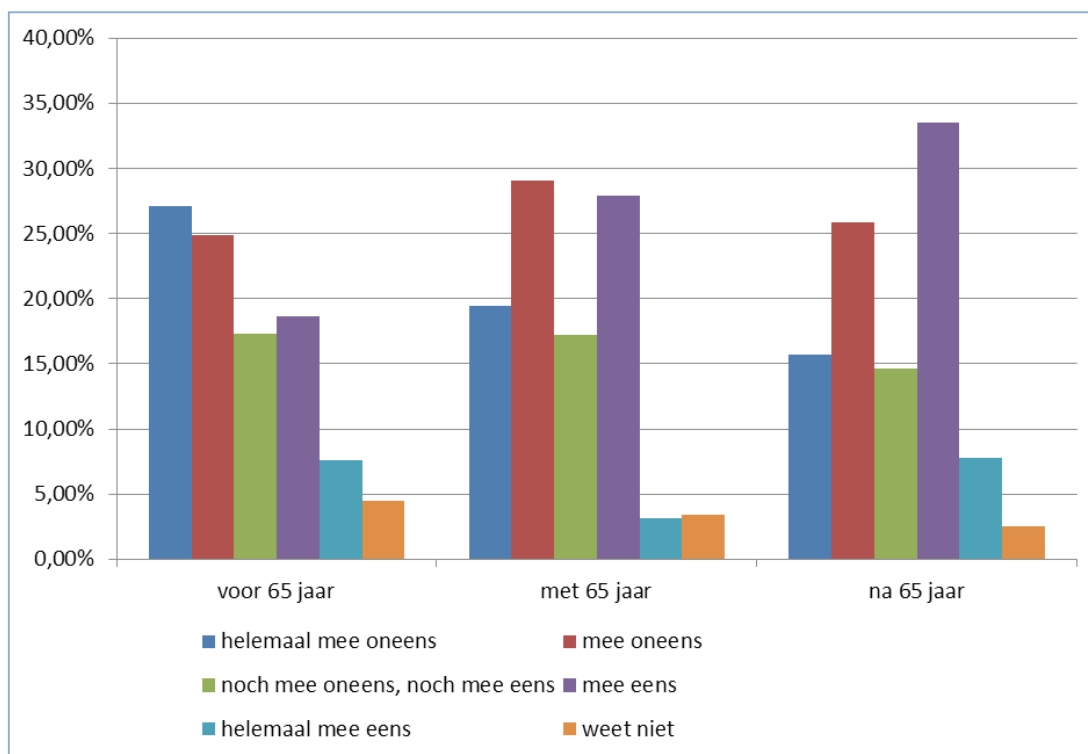
Figuur 3.9 Mening over de verhoging van de AOW-leeftijd uitgesplitst naar de leeftijd waarop mensen zelf met pensioen willen

Mensen die na hun 65^e willen stoppen met werken, willen vaker dat de AOW-leeftijd verhoogd wordt dan mensen die op of voor hun 65^e willen stoppen. Ook mensen die nu al gepensioneerd zijn, willen relatief vaak de AOW-leeftijd verhogen. Desondanks willen ook behoorlijk veel mensen die nu nog werken en die op of voor hun 65^e willen stoppen, de AOW-leeftijd verhogen.

Er is ook nagegaan of mensen het eens zijn met de verhoging van de AOW-leeftijd uitgesplitst naar de leeftijd waarop mensen denken te kunnen stoppen met werken.

Figuur 3.10 Mening over de verhoging van de AOW-leeftijd uitgesplitst naar de leeftijd waarop mensen zelf met pensioen denken te kunnen gaan

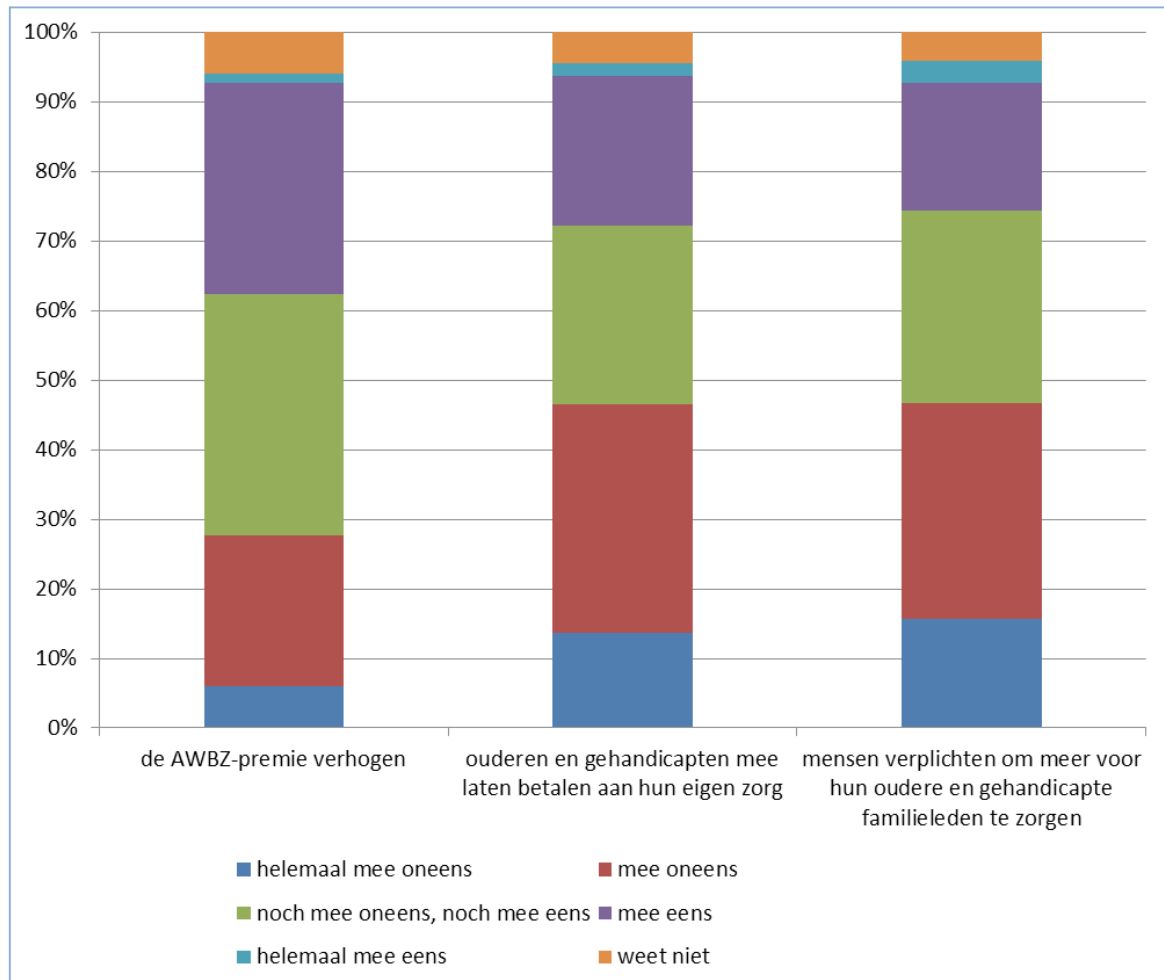

Ook mensen die later denken te kunnen stoppen met werken, zijn vaker voor verhoging van de AOW-leeftijd. Het verband is wel minder sterk dan met de gewenste pensioenleeftijd.

4 Steun voor de AWBZ

Aan geënquêteerden is ook hun mening gevraagd over verschillende maatregelen om de stijgende kosten van de AWBZ ten gevolge van vergrijzing in te dammen.

Figuur 4.1 Mening over maatregelen om de AWBZ betaalbaar te houden

Wensen 2011

Er is nog het meeste steun voor verhoging van premie, 32% is hier voor. Er is minder steun om mensen te laten meebetalen voor hun eigen zorg (23% eens) of om familie voor de zieke te laten zorgen (21,5% eens). Vergeleken met de AOW is er dus nog minder steun voor andere maatregelen dan verhoging van de premie. Wat ook opvalt, is dat bij de AWBZ een grote groep mensen indifferent is over de voorgestelde maatregelen. Deze groep is nog groter dan bij de AOW. In 2006 is niet gevraagd naar maatregelen om de AWBZ betaalbaar te houden.

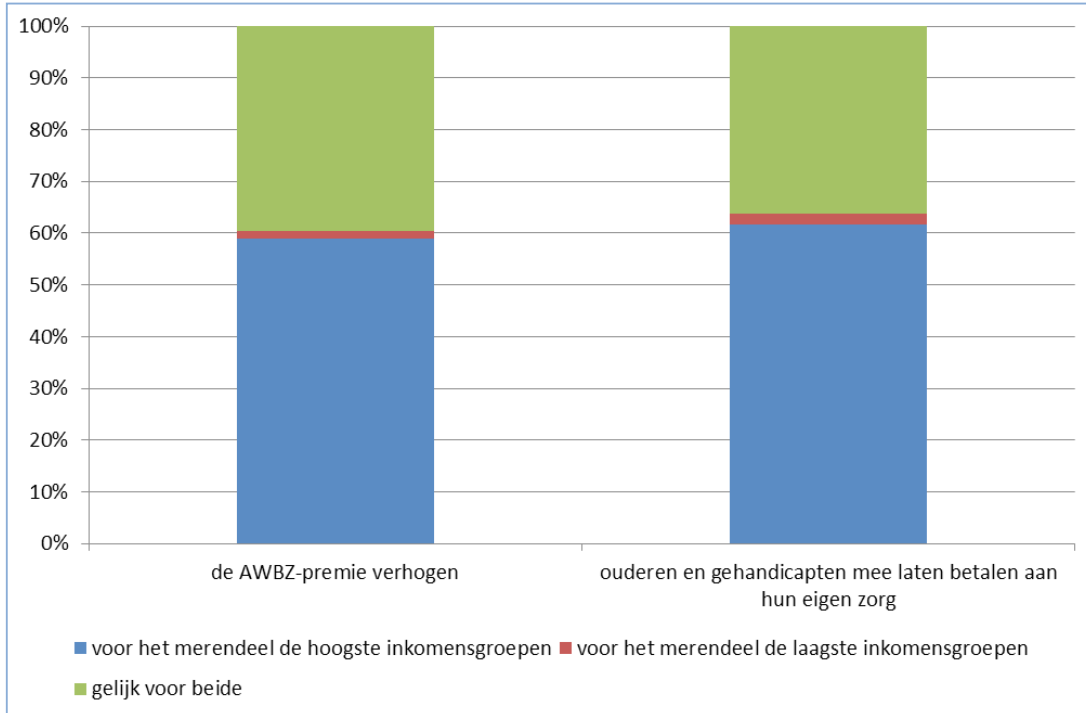
Verschillen in groepen

Hogere inkomens willen net als bij de AOW ook vaker de AWBZ-premie verhogen, zij willen ook vaker ouderen en gehandicapten mee laten betalen aan hun eigen zorg. Mensen met een slechte gezondheid willen minder vaak ouderen en gehandicapten aan hun eigen zorg laten meebetalen. Ze willen al helemaal niet dat familie meer moet helpen.

Wie moet de lasten van deze maatregelen dragen?

Ook hier is gevraagd wie de grootste lasten voor de bovenstaande maatregelen moet dragen:

Figuur 4.2 Wie moeten de grootste lasten voor maatregelen dragen?

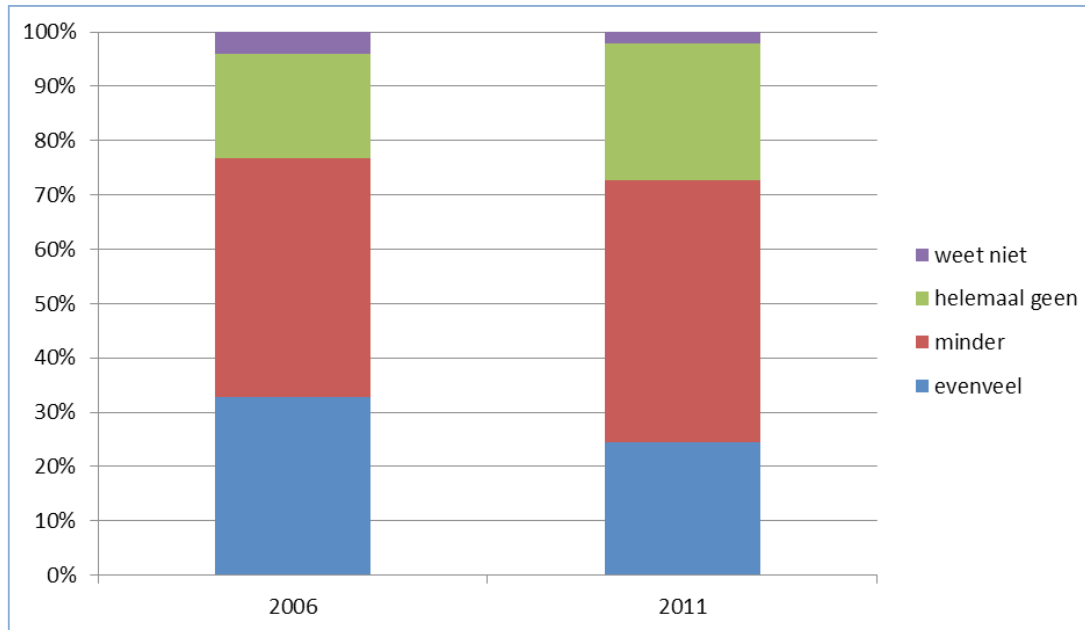
Ook hier vinden mensen vaak dat hogere inkomensgroepen de meeste lasten moeten dragen bij de verschillende maatregelen. De steun hiervoor is wel iets minder groot dan bij de AOW.

5 Steun voor andere regelingen

5.1 AKW

Er is ook naar de mening van mensen over een inkomensafhankelijke kinderbijslag gevraagd. Er is gevraagd of mensen met een voldoende hoog inkomen helemaal geen, minder of evenveel kinderbijslag moeten hebben als andere mensen.

Figuur 5.1 Moeten mensen met een voldoende hoog inkomen helemaal geen, minder of evenveel kinderbijslag krijgen als andere mensen?

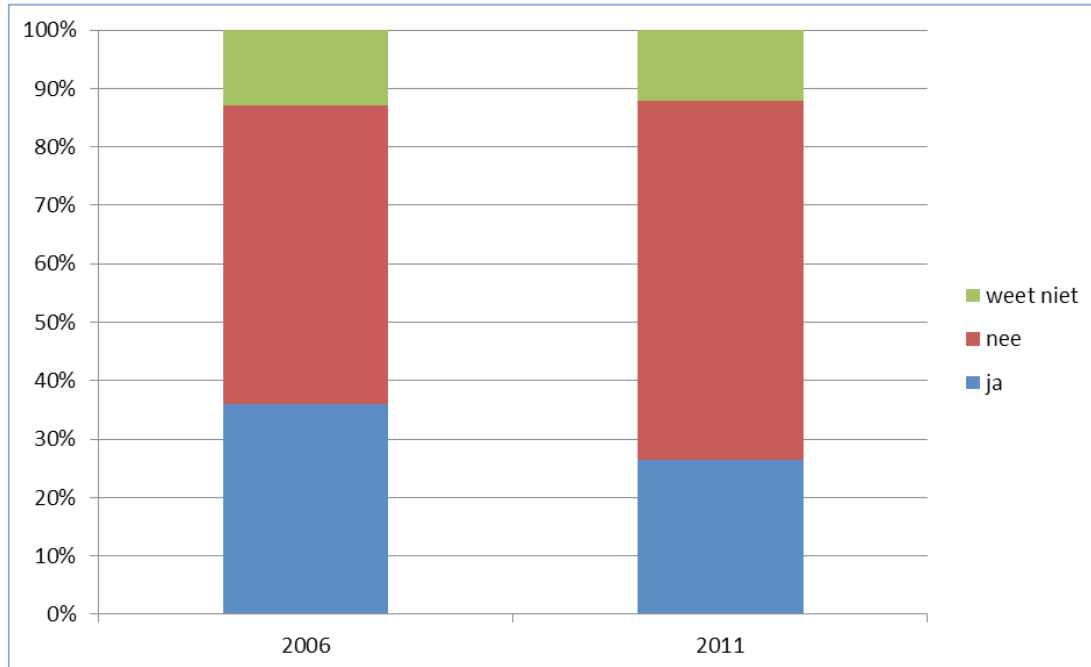

De meeste Nederlanders zijn voor inkomensafhankelijke kinderbijslag, de steun hiervoor is ook groter dan in 2006. Nog slechts 25% is nu voor een vaste AKW, in 2006 was dit nog 33%. Mensen met hogere inkomens zijn wel iets vaker tegen een inkomensafhankelijke AKW, maar ook bij hen is een meerderheid voor.

5.2 Anw

Er is in de enquête ook gevraagd of alleenstaande mensen ook premie voor de Anw moeten betalen:

Figuur 5.2 Moeten alleenstaanden ook premie voor de Anw betalen?

Een grote meerderheid van 62% vindt dat alleenstaanden zonder kinderen geen Anw-premie moeten betalen. Deze meerderheid is nu nog groter dan in 2006.

BIBLIOGRAFIE

Achterberg, H., Veen, R. v., & Raven, J. (2010).
Omstreden Solidariteit. Amsterdam: Aksant.

Centraal Planbureau. (2011).
Sociaal akkoord aow en Witteveenkader. Op verzoek van het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid. Den Haag: CPB.

Oorschot, W. v. (1997).
Nederland over... Solidariteit. *Sociaal Bestek*, 59(3), 27-31.

Oorschot, W. v., & Jeene, M. (2011).
De truc voor een breed maatschappelijk draagvlak. In M. Blom, & D. Scheele, *Het profijt van solidariteit. Draagvlak voor herziening in het stelsel van werk en inkomen* (pp. 20-31). Den Haag: Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid.

Sol-Bronk, M., & Voorneveld, A. (2011).
Solidariteit: Waar hebben we het over? Voorbeelden van (nieuwe uitingen van) solidariteit.